

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Pedagogisk planering

– En enkätstudie om pedagogers syn på planering i förskolan

Bahira Muratovic och Frida Lindholm

Kurs: LAU370

Handledare: Staffan Stukát

Examinator: Pia Williams

Rapportnummer: VT09-2611-025

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Pedagogisk planering - En enkätstudie om pedagogers syn på planering i förskolan

Författare: Bahira Muratovic och Frida Lindholm

Termin och år: Vårterminen 2009

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Staffan Stukát

Examinator: Pia Williams

Rapportnummer: VT09-2611-025

Nyckelord: Planering, Förskola, Pedagogisk verksamhet

Syfte och frågeställning

Syftet med denna studie är att lyfta fram hur synen på planeringsarbetet ser ut bland ett antal verksamma pedagoger samt om det kan finnas motsättningar mellan planeringen kontra arbetet i barngruppen. Vi valde att använda oss av två olika typer av förskolor för att vi ville se om det finns någon skillnad mellan kommunalt och Montessori. Vi har valt en huvudfrågeställning samt lyft fram några påståenden som är kopplade till frågeställningen.

Den frågeställning och påståenden som var aktuella för att definiera syftet var följande:

Huvudfrågeställning: Planering i förskolan, behövs det eller är tiden med barnen viktigare?

Påståenden: Pedagogik utan planering
   Utveckling av yrkesrollen
   Barnförvaring/kunskapsförberedande
   Ekonomiska aspekter

Metod

Utifrån den undersökningsgrupp och det syfte som vi har valt för att studera den avsedda populationen, använde vi oss av en kvantitativ ansats i form av enkäter. Vi valde denna metod, då vi ansåg att enkäter är en relevant metod för att kunna få så många som möjliga svar från olika personer i vår undersökning. I den här undersökningen deltog pedagoger från olika förskoleverksamheter inom skilda kommuner. Genom en enkätundersökning har vi ställt frågor till ett antal respondenter vid fyra olika förskolor, två kommunala samt två Montessorifriskolor.

Resultat

Vad vi har kommit fram till är att de flesta pedagoger som ingått i den här undersökningen, önskar att de gärna hade mer tid till pedagogisk planering för att kunna använda den på ett mer effektivt sätt. Ytterligare visar det sig att det finns olika faktorer som kommer fram i resultatet, som mer eller mindre påverkar den pedagogiska planeringen och verksamheten i övrigt. I resultatet förekommer det också olika uppfattningar kring pedagogisk planering, där det intressantaste är att pedagogerna inte verkar diskutera sina olika teorier med varandra. De anser även att planeringen är viktig men det är ändå den tiden som prioriteras bort vid oförutsedda händelser.

Betydelse för läraryrket

Det är av stor vikt att pedagogerna har den tid som behövs för att i lugn och ro kunna planera sin verksamhet så att inte mycket av planeringstiden försvinner till andra sysslor. Den väsentliga slutsatsen är att planeringen är ett viktigt komplement till arbetet med barnen för att kunna få en så bra verksamhet som möjligt och inte minst för att pedagogerna själva ska kunna utvecklas i sin yrkesroll.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	4
1. INLEDNING.....	5
BEGREPP	7
UPPSATSENS DISPOSITION	8
2. HISTORIK OCH LITTERATUR KRING PEDAGOGISK PLANERING	9
LÄROPLANSHISTORIA.....	9
PEDAGOGISK PLANERING SOM BEREDSKAP	12
UTGÅNGSPUNKTER FÖR PLANERING.....	13
PEDAGOGISKT INNEHÅLL OCH REFLEKTION	16
MONTESSORI.....	18
SUMMERING AV LITTERATUR KRING PEDAGOGISK PLANERING	19
3. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	21
SYFTE.....	21
FRÅGESTÄLLNING	22
4. METOD	23
URVAL	23
METOD.....	24
VÅR ENKÄT OCH GENOMFÖRANDE.....	25
ANALYS AV EMPIRISKT MATERIAL	26
UNDERSÖKNINGENS TILLFÖRLITLIGHET.....	27
5. RESULTAT	29
TIDSASPEKTEN.....	29
TEORI/PRAKTIK.....	31
ENSKILT/ARBETSLAG.....	32
DOKUMENTATION OCH RESPONS	33
6. DISKUSSION	36
METODDISKUSSION.....	38
FORTSATT FORSKNING	39
SLUTSATS.....	39
REFERENSER.....	41
BILAGOR.....	43
BILAGA 1 INFORMATIONSBREV	43
BILAGA 2 ENKÄTUNDERSÖKNING	44

Förord

Så här i början av arbetet skulle vi vilja passa på att tacka några personer som gjort det här arbetet möjligt att genomföra.

Vi skulle vilja tacka de barnskötare, förskollärare och övrig personal som ställt upp och svarat på vår enkät. Speciellt då vi vet hur svårt det kan vara att få till tid att kunna sätta sig ner och fylla i dem, men på något sätt har dessa personer ändå lyckats, ett stort tack. Framförallt tackar vi vår handledare Staffan Stukát, som har handlett, uppmuntrat och hjälpt oss under skrivandets gång. Han har kommit med väldigt bra och konstruktiva kommentarer, vilket har hjälpt oss att utveckla det här arbetet. Utan allas insatser skulle det kanske inte vara möjligt att problematisera och belysa de olika aspekter och syner på den pedagogiska planeringen som vi sett. Vi vill även passa på och tacka de respondenter som diskuterade vårt arbete vid ett seminarium och kommit med olika förslag på hur vi vidare skulle utveckla vårt arbete.

Vi som studenter och även som blivande pedagoger, ville få mer kunskap om hur planeringen kan gå till samt vilka faktorer som kan avgöra att en genomtänkt planering genomförs på det sätt som är tänkt eller tvärtom. Utöver det ville vi också få kunskap om ett mer övergripande inslag i den pedagogiska verksamheten, samt vad det är som gör att det finns för lite utrymme för att kunna reflektera över det pedagogiska arbetet

Vi hoppas att det här arbetet kan bli upplysande för alla som vill ta del av det, och vi ser det som en möjlighet att kanske hjälpa åtminstone någon pedagog att få upp ögonen för de olika aspekter på planering som finns inom förskolan. Därför vill vi tacka just dig som läser detta just nu och hoppas att du finner någon nytta i det du kommer att läsa i vårt arbete.

1. Inledning

Den verksamhet vi valt att inrikta oss mot har en målstyrd läroplan, där pedagogerna själva är ansvariga för att planera verksamheten utefter de uppställda mål som presenteras i läroplanen för förskolan (Lpfö98). Arbetet skall genomsyras av en pedagogik grundad på demokratiska värderingar och människor lika värde.

Förskolan skall erbjuda barnen en god pedagogisk verksamhet, där omsorg, fostran och lärande bildar en helhet. (Lpfö98 s. 4)

Det här citatet är enligt oss grunden för allt det arbete som skall ske med barnen i förskolan. Allt annat är endast förtydliganden av detta grundläggande faktum och ska stå som hjälp för alla de människor som jobbar med våra små barn. Vårt jobb som människor och som blivande pedagoger är just att ge våra barn de bästa möjliga förutsättningarna för att utvecklas och växa till ansvarfulla och empatiska människor. Det är viktigt att man som pedagog har en helhetssyn över verksamheten och utgår utifrån det i sin planering av verksamheten. Detta för att kunna se de övergripande målen och därmed urskilja delmålen i den pedagogiska verksamheten. Vi har under vår praktikperiod, som vi gjort under utbildningens gång, insett betydelsen av hur en välorganiserad och genomtänkt pedagogik främjar barnen i deras lärande och utveckling. Men däremot har vi sett att pedagoger inte alltid hinner göra det de tänkt. Vi vet att tiden har en viktig roll i barnens utveckling men ser att olika faktorer såsom personalbristen och stora barngrupper gör att pedagogerna inte hinner utföra det de planerat. Att ha tillräckligt med tid, kan göra mycket både för pedagoger och för barn. Verksamheten är omfattande och man får som förskollärare jobba med mångahanda uppgifter såsom att jobba med barnens sociala omvärld, språkutveckling, motorikträning, föräldrakontakter osv. Vi kan inte säga att allt går som planerat och vi är medvetna om att vissa faktorer kan ge effekt på verksamheten som exempel kan upplevelsen av tidsbrist göra att de barn som är i behov av extra stöd ibland inte alltid får den hjälp i sin utveckling som de kanske behöver.

Planeringen är ett ypperligt tillfälle att kritiskt granska och reflektera över den egna verksamheten. Att bedriva en bra verksamhet utan planering är nog inte möjligt och därför anser vi att verksamheten skall planeras, så att det finns en bra förberedelse inför arbetet med barnen och att man som pedagog kan se vad som behövs utvecklas och hur ska det göras samt varför. Reflektionen behövs för att belysa olika aspekter som kan främja själva verksamheten, att det blir någon slags process som ständigt förnyas och utvecklas både i arbetslaget och enskilt. Planeringen är av stor betydelse både vad det gäller att se det vi vill utveckla i arbetet med barn och att kunna synliggöra det egna arbetet. Det är väsentligt att en välplanerad pedagogisk planering omsätts i verksamheten så att planeringen på så sätt kan leda till handlingen.

Som vi poängterat kan tidsbristen eller andra orsaker göra att den tänkta planeringen inte hinns med. Det är därför viktigt att man som pedagog är flexibel i sitt arbete och hela tiden försöker hitta lösningar på de problematiska situationer som kan uppstå. Genom att vara medveten om de olika företeelser som kan förekomma, såsom sjukdomar, vikariebrister med mera, kan man som arbetslag lättare hantera situationerna. Reflektion och återblickande är därför några nyckelord för att de i framtiden oförutsedda händelser som kan ske inte längre skall kännas som något betungande. Det är viktigt att vara förberedd på det mesta som kan hända och ett bra sätt att vara det är att ha en bra, välgenomtänkt grundplanering. Vi vet att

det kan råda olika uppfattningar kring planeringen och att den kan se olika ut, vilket förstås synliggörs i den praktiska delen, alltså i arbetet med barn. Detta är även något som vi kommer att lyfta fram i och visa på under senare delar i vårt arbete där vi utgår från de undersökningar vi har gjort.

Att veta vad som karaktäriserar planeringen och hur den kan gå till, är en central del i arbetet, samt hur man som pedagog på de bästa möjliga sätten kan se till att den genomtänkta planeringen synliggörs i den pedagogiska verksamheten. Det är av stor betydelse att verksamheten präglas av en välgenomtänkt pedagogik, så att det blir lättare att utveckla och utvärdera de delar där det behövs göras förändringar.

Pedagogikforskaren Staffan Stukát (1998), framhåller att planeringar innehåller en tidsdimension, där den parallellt har en rangordnad karaktär: från en långsiktig och vidsträckt plan till planering av ett mer begränsade moment. Det är viktigt att planeringen kan delas upp på dessa två områden dvs. planering på lång och kort sikt. Att utgå ifrån barnens intresse är av stor vikt när i planeringen av verksamheten och då också vad de olika barnen behöver utveckla. Därefter gäller det att lägga upp den långsiktiga planeringen för att se vad det slutgiltiga målet skall vara, för att senare göra upp kortsiktiga planer med olika delmål för att i slutändan få en så bra och välplanerad verksamhet som möjligt. All planering, både på lång och kort sikt måste dock utgå ifrån nuet och barnen samt kunna anpassas allteftersom olika situationer kan förändras.

För att kunna leda och forma en bra verksamhet, behövs det bra förutsättningar som kan ha positiv effekt på verksamheten, såsom att det finns möjligheter till reflektion. Samtidigt krävs det andra resurser i form av att det finns tillräckligt med personal i relation till den barngrupp som finns. Det gäller att kunna skapa bra förutsättningar, att kunna reflektera över arbetet samt att tillgodose barnens behov utifrån deras intresse. Genom att lyfta fram de saker som ses som positiva i verksamheten med barnen så tror vi att det finns större möjligheter att få med det mesta av det som står med i läroplanen för förskolan (Lpfö98) i sitt arbete. Målet är ju att all verksamhet ska grunda sig på de styrdokument (Lpfö98, skollagen) som finns och sedan är det upp till varje enskild pedagog och varje arbetslag att utveckla ett arbetsätt som på bästa sätt utvecklar barnen. Det gäller att vara medveten om att tyngdpunkten i arbetet skall ligga på barnen och att vara uppmärksam på vilket sätt varje barn lär sig och utvecklas på bästa sätt. Att det kan finns brister i verksamheten såsom att det finns för lite tid för planering p.g.a. personalbrist eller andra orsaker, kan då leda till att verksamheten inte får det bästa möjliga pedagogiska kvaliteten som de flesta pedagoger eftersträvar.

Vi vill understryka planeringen som en nyckelpunkt för att kunna leda en bra pedagogik och även för att kunna följa barnen i deras utveckling. Vi anser att planeringen är en nödvändighet för att kunna utvecklas som pedagog, utveckla sin verksamhet och för att i slutändan uppleva att det görs ett bra arbete. Men som vi poängterat här ovan i texten, blir det lite svårt att leda en bra pedagogik om man upplever att man som pedagog inte hinner utföra de väsentliga delarna i arbetet på grund av personalbrist. Vi vill belysa de aspekter som kan fördröja utvecklingsprocessen i den pedagogiska verksamheten och att bristen på personal kan göra att planeringsarbetet ibland hamnar i skymundan. Man bör som pedagog kunna få den tid som behövs för att i lugn och ro kunna arbeta med sin planering. Dock kan brist på vikarier, avlösare eller liknande göra att det ibland kan kännas stressande att lämna barngruppen för att planera. Även om den tiden tillsammans i arbetslaget är väldigt viktig för att få gruppen att fungera bra och utvecklas. Att lyfta fram att det kan ses som ett hinder i arbetet att inte få tid tillsammans och att vara medveten om hur det kan påverka hela organisationen är viktigt. Då

vi har sett och hört när vi har varit ute i förskoleverksamheter att många pedagoger uttryckt en frustration över att de aldrig får tid att planera i lugn och ro eller att de hela tiden har så mycket de måste göra att de känner att tiden med barngruppen försvinner mer och mer. Vi ser det som ett stort problem när planeringstiden och tiden i barngrupperna måste konkurrera istället för att komplettera varandra. Grundtanken som vi anser är ju att bra planering underlättar arbetet med barnen och ger barnen en lugnare mer strukturerad miljö att vara i, dock verkar det som att planeringen får läggas åt sidan för att det finns massa andra saker som måste göras först.

Vårt problemområde blir därför att undersöka om så verkligen är fallet och om det kan skilja sig mellan kommunala förskolor och privata Montessoriförskolor eller är det samma problem och tankar oavsett vilken förskola det gäller. För att kunna upptäcka mönstret i synsättet på planering vill vi även se vad det är som karaktäriserar eller utmärker den pedagogiska verksamheten och om pedagogerna i stort sett har en grundtanke bakom all handling, alltså praktiskt utförande. Vi hoppas att vi genom den här studien kommer få en större förståelse för den pedagogiska planeringen i förskolan.

Begrepp

I det här avsnittet kommer vi att lyfta fram några begrepp som vi anser centrala i arbetet och därmed deras innebörd. Begreppen kommer att diskuteras i förhållande till det som anses vara specifik för varje begrepps innehåll. Därefter beskrivs uppsatsens disposition som illustrerar hela upplägget.

Planering

Ett sätt att förklara hur vi ser på begreppet planering är att använda ett citat från pedagogikforskaren, Stukát (1998):

En allmän innebörd av begreppet planering är att göra upp en genomtänkt plan för att uppnå ett visst mål. Planeringen kan ha karaktären av ett idéutkast men kan även ha en mer bindande status. Man försöker se in i framtiden och bilda sig en föreställning av vad som kan ske genom olika handlingsalternativ. (Stukát 1998 s. 15).

Genom det här sättet att se på planering så ges en mer övergripande uppfattning av vad planeringsarbetet egentligen innebär utan att behöva gå in på några detaljer. Med utgångsläget att planering är att göra upp en plan för framtiden så innefattar detta även ett behov av att blicka bakåt till det som tidigare skett. Annars tror vi att det är svårt att planera och försöka förutse olika händelser som kan ske genom planering på olika sätt.

Lärande

Med begreppet lärande menar vi det sätt som ett barn tar till sig kunskap. Enligt den sociokulturella teorin så är lärandet situerad och människor lär sig genom interaktion med andra, lärandet sker hela tiden runt omkring oss och behöver inte vara förlagt till en undervisningssituation. Synen på lärande kan dock skilja sig mellan olika förskolor, där Montessoripedagogiken bygger på en annan syn på lärande än den som vi beskrivit ovan. De utgår lite mer ifrån Piagets teorier om att barn lär sig olika i olika stadier och att det bästa är att pröva sig fram själv.

Pedagog

Med pedagog menar vi de personer som jobbar i barngruppen, det vill säga både barnskötare och förskollärare. Det är dessa personer som jobbar med att planera verksamheten för barnen i barngrupperna. Personerna som jobbar i barngrupperna och som ingår i våra enkäter har alla olika utbildningar och arbetslivserfarenheter, vissa har jobbat länge och vissa är helt nya, det de alla har gemensamt är att de jobbar tillsammans på inom förskolan och är med och planerar verksamheterna. Vi hänvisar till alla dessa personer som pedagoger oavsett om de har någon utbildning som barnskötare och förskollärare eller inte.

Uppsatsens disposition

Arbetet är upplagt på så sätt att vi valt att börja med att ge dig som läsare lite grundläggande information kring hur läroplanerna har sett ut från slutet av 1800-talet tills idag, detta för att ni ska få en djupare förståelse för varför det ser ut som det gör idag. För att få en bättre förståelse för hur planeringsarbete fungerar har vi valt att lyfta fram en del forskning som har gjorts inom ämnet tidigare. Vi beskriver där hur arbetet, enligt olika forskare, bör läggas upp och vikten av att lägga ner en del tid på att reflektera över tidigare planeringar. Avslutningsvis kommer det en genomgång av Maria Montessori och hennes pedagogik, vilket vi anser viktigt att ni känner till, då en del av våra undersökningar går ut på att jämföra Montessori med kommunala förskolor.

Under kapitlet Syfte så lyfter vi fram de tankar vi har kring planeringsarbetet i förskolorna och förklarar varför vi valt att skriva om just det här ämnet. Vi vill även koppla detta mot den tidigare forskningsgenomgången för att visa ett visst behov av ytterligare forskning inom ämnet. I syftet får ni också kortare förklaringar på några av de begrepp som vi anser att det är viktigt att klargöra för. Vi ger er också en kortare genomgång över hur arbetet är upplagt för att ni ska förstå varför vi valt att ha med de olika delarna i den ordningen vi har.

Kapitel fyra är vår metod, här känner vi att det är viktigt att förklara för er läsare hur vi har genomfört våra undersökningar, varför vi har valt att göra som vi gjort och inte minst vilka förskolor som har svarat på våra enkäter. Genom att få en liten överblick över de olika förskolor som vi använt oss av i våra enkätundersökningar så kan det ge en djupare förståelse för resultaten vi fått från dem. Resultaten som vi har kommit fram till under våra undersökningar redovisas senare i kapitel fem. Dessa kopplas samman med den litteratur som vi använt oss av under historiegenomgången för att lyfta fram de likheter eller olikheter vi funnit. Arbetet kommer att avslutas med en diskussionsdel i kapitel sex där vi knyter samman resultaten med litteratur och egna tankar. Här kommer vi också lyfta fram de svar på våra frågeställningar som vi fått. Vi kommer även att diskutera vårt val av metod och genomförande med ett kritiskt synsätt.

2. Historik och litteratur kring pedagogisk planering

I det här avsnittet kommer vi att ge en grundläggande förståelse för hur planeringsarbetet i våra förskolor har sett ut, både i dagens samhälle samt längre tillbaka i tiden. Vi kommer att börja med att beskriva hur arbetet med de mindre barnen har sett ut med hjälp av läroplaner med mera från slutet av 1800-talet tills idag. Vi kommer även att lyfta fram de olika aspekter och tankar som finns om just planeringsarbetet med stöd från olika forskare både från Sverige och från andra nordiska länder.

Avslutningsvis kommer en kortare beskrivning över Montessoripedagogikens bakgrund och syn på hur deras verksamhet bör bedrivas. Vi har valt att förklara hur Montessoripedagogiken har kommit till och bedrivs, då vi har med förskolor med denna inriktning i våra undersökningar. För att kunna tolka resultaten från våra undersökningar är det viktigt att känna till respondenternas pedagogiska inriktning och dess bakgrund. För att underlätta så avslutar vi hela kapitlet med en sammanfattning av de olika delarna där vi lyfter fram de aspekter som vi anser vara essensen i texterna.

Vi tycker att det är viktigt att belysa olika uppfattningar kring pedagogisk planering genom tiden för att få en vidare uppfattning kring planeringsarbetet.

För att kunna föra en bra diskussion behövs något att bygga sina argument på och då är det viktigt att till exempel titta på tidigare forskning. Egna erfarenheter spelar naturligtvis också en viktig roll. Genom att vi redan i början av arbetet väljer att skriva om den forskning som har bedrivits inom planering, läroplaner och Montessoripedagogiken så vill vi lägga en bra grund för vidare förståelse av resten av arbetet.

Läroplanshistoria

Genom historien har läroplanerna sett väldigt annorlunda ut, men de har alltid haft en prägel efter hur normerna i samhället sett ut. En som skrivit och forskat kring läroplanerna och förskolans framväxt i det svenska samhället är fil.dr Ann-Christine Vallberg Roth som även varit verksam inom lärarutbildningen i Malmö i flera år. Vår genomgång av historien baserar sig till stor del på hennes forskning. Vallberg Roth (2002) väljer att använda sig av begreppet, vidgad läroplan. Med detta menar hon att det lättare går att innefatta alla de olika typer av texter som har legat till grund för de olika verksamheter som funnits för de yngre barnen genom historien. Den första ”riktiga” läroplanen för förskolan kom inte förrän 1998 (LpFö98) och är den vi använder av oss i dag.

Nedan kommer vi att gå igenom hur läroplanerna har sett ut och förändrats under historiens gång. Texterna är uppdelade så att ni lättare ska få en överblick under vilka tidsepoker de större förändringarna skedde och på så sätt även få en tydligare blick över läroplanshistorien så som den sett ut för de mindre barnen.

1850 till 1900

Redan i mitten av 1800-talet startades småbarnsskolor och huvudmålet med dessa var att hjälpa till att uppfostra barnen och att ge dem en bra grund inom den kristna religionen. Inom läroplanshistorien kallas denna period för ”Guds läroplan” (Vallberg Roth 2002) just för att religionen hade en så pass central roll i barnens uppfostran även inom skolan. Adjutanten och

översten Carl af Forsell (1841) har skrivit ett citat som Vallberg Roth (2002 s. 34) har tagit med i sin bok. Texten visar på syftet med småbarnskolan på den tiden:

Ändamålet med Skolan är, att till omvårdnad och passande uppfostran emottaga barn mellan 2 till 7 års ålder, under de tider av dagen då föräldrarna behöver ledighet från sådana omsorger.

Tanken var alltså att hjälpa till att uppfostra barnen samt att lägga grunden för deras religion. Någon mer undervisning ansågs inte passande utan det skulle vänta med till dess att de blev stora nog att börja i folkskolan senare. Det ansågs att barnen inte var mogna för mer intellektuella övningar.

Några av de stora namnen under denna tid var översten Carl af Forsell, Hedda Dahlgren, en av grundarna till Småbarnsskolans Vänner och den tyske pedagogen Friedrich Fröbel (Pramling Samuelsson & Sheridan 1999). Dessa tre ligger bakom många av de tankar som speglade småbarnsskolan i Sverige under den senare delen av 1800-talet. Frøbels tankar om barns lärande och utveckling hänger kvar även in i nästa epok, även om den inte är lika framträdande.

1890 till 1950

Nästa period, också kallad "Det goda hemmets och hembygdens läroplan" (Vallberg Roth 2002) så var fortfarande Friedrich Fröbel ett namn som fanns med när det gällde hur verksamheten för de mindre barnen skulle se ut. Det som förut kallades småbarnskolor övergår nu till något som kallades för barnträdgårdar. Namnet kommer från de tankar som Fröbel (Pramling Samuelsson, Sheridan 1999) hade om barns utveckling, just att barn växer i sig själva genom sin egen nyfikenhet och det enda som behövs är en ordnad miljö med de hjälpmedel som kunde behövas. Detta likt det sätt som en trädgårdsmästare tar hand om sina blommor genom att se till att det finns bra jord mm. Ett led i detta var också att de som förut var lärarinnor nu istället kallades för ledarinnor, då deras uppgift mer skulle vara som en extra mor och hjälpa till att leda barnen i rätt riktning istället för att ses som någon som skulle trycka in information i barnen. Det var också först och främst ogifta unga kvinnor som jobbade som ledarinnor i barnträdgårdarna.

Verksamheten skulle verka som skolförberedande och karaktärsdanande. De små barnen skulle få hjälp att utvecklas på det personliga planet. Viktiga beståndsdelar var en bra uppfostran och att det var viktigt att känna till hur naturen fungerade, men även leken hade stor betydelse, vilket även flera författare och forskare (Knutsdotter Olofsson 2003) även under senare år åter plockat upp som en viktig aspekt i barns lärande.

Miljömässigt i barnträdgårdarna så fanns det oftast ett slöjdrum, samt ett byggrum och även ett område avsett för bokläsning där barnen skulle få lära sig att hantera böcker på rätt sätt. Det var dock inte förbjudet för flickorna att leka med byggklossar och bilar och för pojkar att leka med dockor och sy. Även om pojkarna kanske oftast erbjöds att leka med bilarna och så vidare. Det ansågs dock att det kunde vara bra för flickor att bygga med klossar och pojkar leka med dockor för deras framtida utveckling (Vallberg Roth 2002). Religionen finns fortfarande med i planeringen för barnens aktiviteter men inte i samma utsträckning som tidigare utan är förlagd som morgonbön, även om en kristen uppfostran fortfarande var viktigt så lades det inte ned lika mycket tid på bibelstudier längre.

<i>Måndag</i>	<i>Tisdag</i>	<i>Onsdag</i>	<i>Torsdag</i>	<i>Fredag</i>
		Morgonbön		
Sång	Kindergartenlektion	Flätning	Saga	Hemsyslor
		Gymnastik- rast		
Flätning	Sömnad	Färgläggning	Söm	Färgläggning eller Frihandsteckning
		Frukost		
Figurläggning	Utklippning	Modellering	Pappersvikning	Byggning

Tabell 1. Exempel på schema från Barntädgården 1909 (Vallberg Roth 2002 s.69)

1940 till 1990

De olika förskoleplanerna har här övergått från att varit utformade av pedagoger och filosofer till psykologer. De olika riktlinjer som var gällande var texter som kom från Socialstyrelsen och perioden har ibland fått namnet "Folkhemmets socialpsykologiska läroplan" (Vallberg Roth 2002). Den här perioden är inte heller lika kvinnodominerad som tidigare utan behovet av att få in manliga förskollärare i verksamheterna har uppmärksammats. Manliga förskollärare ansågs som en tillgång i arbetet med de små barnen och under 80-talet så var ca 4 % manliga förskollärare. Det är under denna tidsperiod som förskolorna kommer in och de som tidigare kallades lärarinnor numera är förskollärare, oavsett kön (Vallberg Roth 2002).

Ett av de kanske största namnen är psykologen och biologen Jean Piaget som förespråkade ett konstruktivistiskt sätt att se på lärande (Claesson 2002). Tankar kring att barn själva skapar sig kunskap och att barns utveckling sker i olika stadier. Barnstugeutredningen (SOU 1972:26) som togs fram under 70-talet lyfte fram flera viktiga aspekter som skulle gälla för förskoleverksamheten.

Förskolans mål kom att genomsyras av de demokratiska idealen, likvärdiga uppväxtvillkor och barnens rätt till goda utvecklingsmöjligheter. I fokus står barns allsidiga utveckling med inriktning på deras jagutveckling, sociala kompetens, begreppsbildning och kommunikation. (Pramling Samuelsson & Sheridan 1999 s.17)

1980 till idag

Sett till hur förskolan har förändrats under de senaste tjugo åren så har det hänt en hel del och att då kalla den här delen av förskolans utveckling som "Det situerade världsbarnets läroplan" (Vallberg Roth 2002) passar sig ganska bra. Utbildningsdepartementet tog över ansvaret för skolan från Socialstyrelsen vilket gjorde att förskolan nu mera sågs som en institution för pedagogisk verksamhet och förberedande för skolan. Det skedde också en decentralisering av hela utbildningssystemet där mer och mer makt flyttades från regering och riksdag till kommuner. Dock så finns det fortfarande regler, lagar och förordningar från regeringen som alla måste följa. 1994 fick skolan en ny läroplan (Lpo94), fyra år senare kom den allra första läroplanen för förskolan (Lpfö98). Den här nya läroplanen för de mindre barnen liknar den för de äldre på många punkter, det vill säga när det gäller de lite mer övergripande målen. Dock finns det inga uppnåendemål utan endast strävandemål, vilket innebär att barnen inte måste kunna något speciellt när de går ur förskolan utan meningen är att alla ska sträva mot att alla

barn i verksamheten får möjlighet att utveckla sina kunskaper inom flera olika områden såsom matematik, svenska, empati och sociala förmågor.

Den sociokulturella synen på lärande (Claesson 2002) är något som idag är väldigt aktuellt. Att kunskap skapas i den miljö barnet befinner sig i och att barnen lär av varandra är några grundläggande tankar kring den teori som används mest i dagens skola och förskola. Flera förskolor använder sig även av olika pedagogiska arbetssätt där Reggio Emilia och Montessori kanske är de två vanligaste. Båda dessa jobbar med att utgå ifrån barnet och att miljön ska vara upplagd så att allt är på barnens nivå och de har båda sina speciellt utformade material.

Pramling Samuelsson och Sheridan (1999) är två forskare, vars omfattande forskning kring små barns lärande ligger till grund för mycket av det arbete som görs inom förskoleverksamheterna idag. Pramling Samuelsson har skrivit flera böcker som bygger på många års erfarenheter och forskning, dels inom matematiken (Doverborg, Pramling Samuelsson 2006), men även om att förstå små barn och hur de tänker (Doverborg, Pramling Samuelsson 2000).

Pedagogisk planering som beredskap

Förskoleforskaren Rosenqvist (1993), framhåller i boken *Planeringsteori för förskolan* att planeringen i första hand bör ses som en beredskap. Detta för att kunskaperna från planeringssituationen skall genom metodens användning i arbetet omsättas så att barnens behov av kunskaper tillfredställs på de flesta områden. Vidare poängterar hon att det är av stor vikt att verksamheten planeras utifrån barnens behov. Hon menar att man som pedagog ska ha en helhetsteoretisk grund och att verksamheten planeras primärt och genomförs utifrån barnens behov. Hon hävdar att då barnen väljer aktiviteter och i den konkreta inlärningssituationen utgår pedagogerna ifrån barnen eller enskilda barn. Dessutom framhåller Rosenqvist (1995) att den pedagogiska planeringen har väsentliga syften, som bland annat innebär att utveckla en så bred som möjligt beredskap inför det dagliga arbetet i barngruppen och är beredd att handla utifrån vad som kan hända i arbetet med barn.

Hon skiljer mellan planering av primärfunktioner och sekundärfunktioner, där hon menar att de här funktionerna av planeringsarbetet, skall förse pedagogen kunskaper för att på så sätt kunna lära barnen någonting. Rosenqvist (1995) menar när planering av primärfunktioner (vardagliga rutiner) och teman sker så planeras det för hela gruppen. Hon anser att det först och främst utifrån ett givet pedagogiskt tema som det planeras alla primärfunktioner där de efter hand genomförs. Dessutom framhåller hon att efter att ha planerat olika teman, så kan alla delteman planeras oavsett om dessa hinner utföras i barngruppen eller inte. Framförallt poängterar hon att efter planering av hela verksamheten så har man som pedagog skaffat sig den nödvändiga beredskapen för att på så sätt kunna greppa helheten. Det är den pedagogiska planeringen som i huvudsak består av teoretisk förberedelse och ett teoretiskt genomförande, enligt Rosenqvist. Hon menar att den teoretiska förberedelsen innebär att pedagogerna kartlägger innehållet i verksamheten och rangordnar och arrangerar ämnet på ett bestämt sätt. Med det teoretiska genomförandet, framhåller hon att i detta genomförande fortfarande befinner sig på en teoretisk nivå i relation till en praktisk genomförandenivå.

Rockström och Jonasson (1983), som vid denna tidpunkt jobbade som förskollärare, betonar att primärfunktionerna finns som en återkommande inslag i verksamheten och att de inte kan

väljas bort. De framhåller att de här funktionerna är väsentliga i pedagogens arbete och utgör själva grunden i förskolan. Dessutom benämner de att de här funktionerna som består av: måltid, vila, tambur, hygien och utevistelse sammanfaller också med barnens primära behov. De anser att till de här primärfunktionerna också kan räknas inskolning, mötesforum, föräldrasamverkan, där de menar att de här funktionerna inte löper samman med barnens primära behov. Vidare betonar de att det psykologiska begreppet primärbehov inte får blandas med benämningen primärfunktioner. De anser att de här funktionerna är primära för personalen i första hand ur planerings synvinkel och därmed för verksamhetens struktur. Det är de primära funktionerna som styr förskolans grundstruktur och är grundläggande funktioner i verksamheten.

Rosenqvist (1993) framhåller att både inom de sekundära och primära funktionerna lär sig barnen praktiska vardagsfärdigheter och grundläggande kunskaper. Sekundära funktioner hör till olika aktiviteter såsom: samtal, läsa, skriva, räkna, rollek, barnlitteratur, sagor, fysisk träning, rytmik med mera. De här aktiviteterna tillhör under kategorin lek och skapande verksamhet som Rockström och Jonasson (1983) delade upp som det nämndes här ovan och de aktiviteter som hör till arbete och ansvarsområde är: matrum, vilrum, tambur, gård, snickarum, målarrum och lekrum. Det är de flesta ansvarsområden som finns inom primärfunktionerna. Det som Rosenqvist poängterar (1993) är att barnens ansvarsområden rent tekniskt kan planeras samtidigt som man planerar primärfunktionerna.

Rockström och Jonasson (1983) lyfter fram också de sekundära funktioner och delar de i följande tre arbetsområden: lek- och skapande verksamhet, arbete och ansvarsområden och grundläggande kunskaper. Att göra en uppdelning av sekundärfunktionerna är en förutsättning för att kunna urskilja delarna och med detta kunna också överblicka helheten. De här funktionerna är sammankopplade med primärfunktionerna och kommer i andra hand utifrån planeringssynpunkt.

Enligt Rosenqvist (1995) fyller den pedagogiska planeringen två funktioner, dels att arbetslaget får en gemensam pedagogisk grundsyn som skapar en möjlighet för välplanerade handlingar och dels att planeringen skapar en såväl personlig som kollektiv beredskap inför barnens varierande behov. Det är pedagogerna som planerar de primära funktionerna och delteman inklusive ett antal aktiviteter som därefter genomförs i barngruppen. Planering är vuxnas förberedelser och barnen skall inte göras som föremål för denna, utan att det är verksamheten i förhållande till barnen som planeras, inte omvänt. Det är denna verksamhet som sedan erbjuds barnen. Att planeringen dokumenteras skriftligt och att arbetslaget formulerar ett syfte, är något som karakteriserar själva planeringen. Det är den skriftliga planeringen och genomförandet av densamma som skapar underlag för utvärderingen.

Utgångspunkter för planering

När planering av verksamheten sker både på lång och kort sikt, så är det läroplanen (Lpfö98) som är utgångspunkten. På så sätt så skapas det bra förutsättningar för att den pedagogiska verksamheten ska främja barnens lärande och utveckling.

Det är planeringen som är en viktig utgångspunkt i den pedagogiska verksamheten, för att den resulterar hur barnen kommer att ha det i förskolan. Det måste finnas möjligheter till att diskutera pedagogiska frågor samt att kunna reflektera över olika aspekter som är viktiga i den pedagogiska verksamheten. Johansson (2003), som har lång erfarenhet inom

barnomsorgen och som är verksam som universitetslektor, poängterar att det måste finnas tid för pedagogerna, för att kunna reflektera över sitt arbete och även tid för att kunna diskutera pedagogiska frågor. Det är väldigt viktigt att prioritera det nödvändigaste först och främst och skjuta upp det som inte anses vara så viktigt. Genom sin professionalitet kan pedagogen avgöra vad som i huvudsak bör komma först och utifrån det försöka hitta en balans mellan de primära och sekundära funktionerna i sin planering av den pedagogiska verksamheten. Detta för att kunna planera verksamheten på det bästa möjliga sättet utifrån de förutsättningar som råder och som även på längre sikt kan vara aktuella.

Eriksson (1988) betonar att planeringen i hög grad handlar om förberedelse, som i huvudsak kan få verksamheten att fungera, både på kort och på lång sikt. Det som hon poängterar är att all planering inledningsvis ska utvärderas av tidigare insatser och därmed av en gemensam formulering av nuläget. Arbete med barn kräver både kunskaper om och även känsla för det man gör och det är av stor betydelse för hur arbetet planeras och läggs upp. För att kunna planera på ett bra sätt krävs det, enligt Eriksson, att pedagogerna är överens om hur det ser ut just i deras verksamhet och vartåt de ska sträva. Årsplaneringen är därför av stor vikt för all planering, för att den är mer övergripande, sedan utifrån det görs en detaljplanering. Om man har kommit rätt i den mera långsiktiga planeringen så kan detaljplaneringen fungera bra, enligt Eriksson.

Hon betonar en del viktiga frågor som bör finnas i åtanke när planering sker inför längre perioder såsom den stora planeringen för hela året. Detta för att ha större förutsättningar att lyckas med det som sedan skall genomföras. Frågorna som hon nämner är av stor betydelse både när det planeras enskilt och i arbetslag. Hon lägger tonvikten på följande frågor som kan ha stor betydelse för hela institutionen som exempel:

Vad är det som vår förskola behöver utveckla? Vilket syfte eller mål har vi med detta?

Dessutom framhåller hon en del frågor som har betydelse för avdelningen, som exempel:

Vad är de som vår barngrupp/de enskilda barnen behöver för att utvecklas? Vad är det som

vårt arbetslag behöver utveckla? På vilket sätt kan samarbetet med föräldrarna utvecklas?

Ange syftet eller målet med detta! Vidare poängterar hon att det krävs en del kännedom om barnens utveckling, deras livsvillkor, resurser och svagheter hos arbetslaget samt föräldrarnas behov, för att kunna besvara dessa frågor. Hon betonar ett måste av att ha en gemensam bild av situationen i området, i arbetslaget, i barngruppen och av föräldrarnas situation, annars kan missförstånd uppstå om det inte finns. Det kan vara av stor vikt att komma överens och ha en gemensam bild av hela situationen, vilket förstås kan främja verksamheten och kan leda till framgångar, så att missförståelsen mer eller mindre avtar i de situationer där den uppstår. Det är väldigt viktigt att lyfta fram viktiga punkter när planering av verksamheten sker och diskutera i arbetslaget vilket tillvägagångssätt som passar för att kunna genomföra det som är tänkt.

Rosenqvist (1995) beskriver några viktiga utgångspunkter som hon menar att kan ligga till grund för den pedagogiska planeringen. De utgångspunkter som hon benämner är: verksamhetsprocess, kunskaper, kunskapande som process, organisationsnivå, planeringsnivå, demokratisk/dynamisk organisation och planeringsprocess.

Verksamhetsprocessen, som hon framhåller är en process som är i ständig förändring, där dessa förändringar leder till utveckling av personerna själva och även av deras uppgifter. Genom detta synsätt kan det synas att en verksamhet förutsätter att de som ingår i ett arbetslag är peppade att samarbeta kring uppgiften och att de har insikt i varför den görs. Utöver det är

det också viktigt att de verksamma har gemensamma motiv för att utföra den uppgift som de tänkt.

Den pedagogiska planeringen, enligt Rosenqvist (1995), förutsätter synen på verksamheten som en plats där kunskapen blir en skapande process i en organisation. Den demokratiska/dynamiska organisationen, som hon lyfter fram, görs att utifrån det som karakteriserar demokrati det vill säga, har fria val som betonar att människor fritt kan uttrycka sina åsikter och organisera sig. Det är väldigt viktigt att medlemmarna i en organisation kan påverka innehållet samt att alla är överens om vad som kan vara bra för verksamheten och kan leda till dess utveckling. Det är verksamhetsprocessen som förutsätter att det kan bli en dynamisk organisation. Den dynamiska organisationen, är en organisation som är lyhörd och känslig och vet vad människorna behöver för att verka effektivt av den egna kraften. Att som ledare kunna fånga upp problem, är en av de viktigaste uppgifterna och att tillsammans med övriga i arbetslaget kan lösa problem och även kunna utveckla planläggningen och verksamheten.

Planeringsprocessen, enligt Rosenqvist (1995) betyder att planeringens olika nivåer ses som sammansmältande, där hon menar att planeringar som äger rum på de här olika nivåerna ska inverka på varandra ömsesidigt och även på verksamheten. För att veta vad som karakteriserar en bra pedagogik, är det av stor vikt att känna till de olika komponenter som påverkar varandra och kan utgöra en helhet som gör det lättare att kunna överblicka den egna verksamheten. Det är väldigt viktigt att strukturera och organisera verksamheten på ett konstruktivt sätt, då måste förstås möjligheterna till att göra det finnas. De brister som kan finnas i verksamheten, kan vara hämmande för den pedagogiska organisationen och kan leda till att barnen också hämmas i sin utveckling. Därför är det av stor betydelse att möjligheterna till att kunna planera och organisera en väldigt god och genomtänkt pedagogik finns och att barnens behov utifrån deras intresse tillfredställs på de olika nivåer i deras utveckling som de befinner sig på. Att kunna välja innehållet och även låta barnen påverka ämnesstoffet, ger barnen möjligheter att utvecklas utifrån sina egna förutsättningar. Det är oerhört viktigt att alla i arbetslaget kan samarbeta och påverka verksamheten utifrån de förutsättningar som finns för att kunna skapa bra utvecklingsmöjligheter för hela verksamheten, både vad det gäller barnen och även personalen.

Det är i arbetslaget som pedagogerna planerar, genomför, dokumenterar och utvärderar och det är de här fyra delarna som ingår i planeringsprocessen och som inverkar på varandra, enligt Rosenqvist (1995). De olika delarna i planeringsprocessen blir inte automatiskt påverkade av varandra utan de påverkas av de människor som ingår i verksamheten. I planeringsprocessen är det människornas aktiviteter som bidrar till att utvecklingen sker, det är förändringen och utvecklingen av verksamheten som är ständigt fortgående och att man som pedagog är medveten om vilka underlag som går att grunda sig på är ett viktigt inslag i den pedagogiska verksamheten. För att kunna utveckla verksamheten och sig själv som pedagog är det viktigt att alla dessa delar finns med. Det är väldigt viktigt att ha insikt om vad som karakteriserar en bra pedagogisk verksamhet och även ser de eventuella hinder som kan finnas och att successivt åtgärda problem så att hämningar kan upphöra på de områden där de har visat sig. Det är dokumentationen och utvärderingen som bör ligga till underlag inför nya planeringar och därmed nytt genomförande, enligt Rosenqvist (1995). Hon framhåller att detta är en viktig del för att kunna skaffa sig en större inblick i vad man som pedagog kan grunda sig på när man planera sin verksamhet. Det kan endast finnas fördelar av att man tittar tillbaka och utvärderar olika saker som har gjorts tidigare. Tillbakablickandet behövs för att kunna se komplexiteten i den pedagogiska verksamheten samt bli medveten om på vilket sätt

verksamheten kan utvecklas och förändras för att skapa goda möjligheter för alla som är inblandade. Att kunna fånga upp olika delar och sätta dem i sin helhet, är en viktig sak att tänka på när olika aktiviteter utförs och även att synliggöra det som har positiv effekt på verksamheten är en viktig komponent.

Vi vill påpeka att det är av stor vikt att vara en bra ledare som är medveten om vad man gör och varför man gör det, vilka som gynnas och framförallt har insikt om vilken barngrupp som finns och vad för slags behov som råder i just denna grupp. Vår uppfattning är att dessa egenskaper är bra för att kunna främja barnen i deras utveckling och även kunna lyfta fram de väsentliga delar som kan utveckla hela verksamheten. Att de pedagogiska planeringarna är välformulerade och att de fungerar som ett stöd, ger inspiration och därmed beredskap, är en viktig kärna i den pedagogiska verksamheten, enligt Rosenqvist (1995). Dock är det, som vi nämnt innan, ett måste att det finns möjligheter till att kunna utföra det tänkta, annars kan det bli svårigheter att hinna med en del aktiviteter även om det har gjorts en genomtänkt planering. Även om det kanske låter bra i formuleringen av sin planering av olika aktiviteter anser vi att det viktigaste är att praktiskt hinna genomföra dem. Vi vet att saker och ting förändras och att vi människor med tiden också gör det och därför är det av stor vikt att anpassa sig till de möjligheter som finns men även påverkar det som eventuellt kan hindra utvecklingen av verksamheten för barnens skull.

Pedagogiskt innehåll och reflektion

Det som Rosenqvist (1993) betonar och som har stor betydelse vad det gäller planering, innehåll och genomförande, är att man som pedagog har en helhetssyn på förskolans verksamhet. Utöver det framhåller hon att det måste finnas en röd tråd i arbetet med den aktuella barngruppen och för att underlätta de genomtänkta handlingarna så är det av stor vikt att alla i arbetslaget har en gemensam pedagogisk grundsyn. Vi kan även hoppas att alla som är verksamma i en barngrupp kan och vill diskutera det pedagogiska innehållet, men det är inte alltid säkert att alla hinner utvärdera eller diskutera de saker som har betydelse i den pedagogiska verksamheten. Vi vet att tiden och ekonomin inte alltid räcker till och då är det viktigt för alla inblandade att skapa gemensamma möjligheter som först och främst ser barnens utveckling som prioriterad i arbetet. Det är av stor vikt att vara professionell i sitt yrke och kunna anpassa sig till de olika situationer som kan uppstå, men vi vill även poängtera att det alltid ska finnas ett underlag arbetet som går att grunda sig på och att kontinuerligt utvärderar sitt arbete. Vi anser att läroplanen (Lpfö98) är en viktig bas för att kunna följa barnens utveckling och även kunna utveckla hela verksamheten. Att alla är eniga om och vill diskutera det pedagogiska innehållet kan främja alla, där goda förutsättningar för att bedriva en så bra som möjligt pedagogik kan uppstå. Vi vill poängtera att alla i arbetslaget har en viktig roll i att samverka med varandra, detta för att kunna skapa ett forum och tillsammans kunna reflektera över det valda innehållet samt påverkan på hela verksamheten.

Det finns olika faser, som Rosenqvist (1993) beskriver, som har betydelse när i arbetet med pedagogisk verksamhet. Dessa faser kan inom de flesta verksamheter delas in i olika stadier. Hon delar upp faserna i en planerings, en genomförande samt en utvärderingsfas. Hon anser att de här faserna är viktiga samt vikten av att se helheten, ha en helhetssyn på verksamheten. Vi vill även framhålla att hennes åsikt vad det gäller att se helheten, är en central del i det pedagogiska arbetet. För att kunna välja innehåll och kunna organisera en bra pedagogik, är det viktigt att blicka över hela verksamheten, men det viktigaste är att anpassa pedagogiken utifrån barnens förutsättningar. Allt detta behövs för att kunna erbjuda barnen en så bra som

möjligt grund till utveckling. Att man som pedagog är medveten om vad för slags innehåll man väljer och varför man väljer det samt vilka som främjas utav det, är något man som pedagog bör inse vikten av. Det kan inte påstås att alla ser allting som händer omkring en, men för att kunna se är det viktigt att skapa en medvetenhet som förstås utvecklas genom att kunna reflektera över det pedagogiska arbetet, enligt vår uppfattning. I dagens läge pratas det mycket om den reflekterande läraren, vilket vi anser är viktigt med tanke på att skapa bra grunder för att kunna bedriva en bra pedagogik. Men som vi tidigare nämnt måste det finnas tid och utrymme för reflektionen.

Att se planering som en kärna i det pedagogiska arbetet kan betraktas som ett underlag till en vidare uppföljning av arbetet, just för att kunna genomföra, utveckla och utvärdera verksamheten. Vi menar här att de olika delarna är sammankopplade med varandra, där de ömsesidigt påverkas av varandra både positivt och negativt. Men som sagt är det läroplanen som hela tiden ska vara i åtanke när planering och organisering i verksamheten sker. Något som lyfts fram i *Läraryboken* (Lärarnas Riksförbund, 08/09) är att: "Förskolans verksamhet skall planeras, genomföras, utvärderas och utvecklas i förhållande till de uppställda målen i läroplanen." (s.27). Citatet visar på hur viktigt det är att planeringar, utvärderingar med mera verkligen får den plats den förtjänar inom förskolans verksamhet. Läroplanen är själva grunden i allt det arbete som skall göras med barnen och bör ses som en riktlinje för hur det pedagogiska arbetet i verksamheterna skall bedrivas.

Under pågående planering är det av stor vikt att se de olika delar som har betydelse för barnens utveckling, och på så sätt utifrån läroplanen, som skall ses som en grund och förutsättning till allt pedagogiskt arbete, kunna skapa goda möjligheter i den pedagogiska verksamheten. Detta för att, enligt vår uppfattning, utifrån en välorganiserad pedagogik kunna rikta sig mot de uppsatta målen i läroplanen samt inse vikten av dessa. Det är därför oerhört viktigt att innehållet i den pedagogiska verksamheten är välgenomtänkt och att det finns ett syfte med varje delmoment som utförs i det dagliga arbetet med barnen. Väljer pedagogen ett lämpligt innehåll som passar den nuvarande barngruppen och vet vad varje barn behöver samt vad som kan vara bra för alla i gruppen, då kan man som pedagog utvecklas i sin yrkesprofessionalitet. Utifrån det kan vi inse vikten av hur och på vilket sätt det pedagogiska innehållet främjar barnen och verksamheten. Men som vi antytt tidigare i texten, är det oerhört viktigt att alla i arbetslaget reflekterar över innehållet och de arbetsuppgifter som tänkts genomföras inom den närmaste perioden eller på lite längre sikt.

Tidsaspekten tar upp en stor del av planeringsarbetet och den ger utrymme till mycket annat i arbetet samt att den kompletterar verksamheten och utgör en helhet. För att man som pedagog ska kunna strukturera den pedagogiska vardagen på det bästa möjliga sättet, så är det viktigt att alla i arbetslaget är med och har möjligheterna att påverka verksamheten. Detta för att kunna lyfta fram väsentliga delar som har betydelse i det pedagogiska arbetet och även kunna skapa goda förutsättningar som kan leda till utveckling och främja alla i arbetslaget. Kihlström (1998) har lång erfarenhet som förskollärare, och även som pedagogikforskare, framhåller att när man i arbetslaget reflekterar över sitt arbete så leder detta till att det skapas uttryck för medvetna handlingar. Med detta i åtanke så är möjligheterna till reflektion en oerhört viktig sak vad det gäller att skapa en dynamik i arbetet samt kunna stimulera alla i arbetslaget till att utifrån de medvetna handlingar, som Kihlström här ovan benämner, i stort sett kunna utveckla ett gemensamt yrkesspråk. Även pedagogikforskarna Colnerud och Granström (2002) som båda två forskat om lärares arbete, ser den här aspekten som ett viktigt inslag i det pedagogiska arbetet. De menar att när man i arbetslaget samarbetar så skapas det möjligheter till att utveckla ett gemensamt yrkesspråk och därmed bättre förutsättningar till att

vidare utveckla olika teorier, begrepp, förklaringsmodeller och strategier. En viktig sak som de tar upp, vad det gäller det gemensamma yrkesspråket, är att det går att skilja mellan det språk som används till att diskutera och beskriva de teorier och modeller som ses som en bas för praktiken och mellan det språk som används i själva arbetsprocessen. Vad vi även ser i den här tolkningen, enligt Colnerud och Granström, kan vi konstatera att det pedagogiska arbetet inte endast är gjort av en dimension utan att det finns olika dimensioner som skapar en helhet och därmed medvetenhet om yrkesutövning bland de verksamma. Det som vi vill lyfta fram är att olika saker kompletterar varandra och att en bra pedagogisk verksamhet kan bli ännu bättre om olika delar sammanfaller i en helhet och skapar en balans. En balans mellan att utföra ett gott arbete i samverkan med övriga i arbetslaget och mellan att erbjuda de bästa förutsättningar för barnen i deras utveckling. Det som i huvudsak har stor betydelse i det hela, är att möjligheterna till att utöva ett så gott som möjligt arbete finns och att pedagogerna inte upplever tidsbristen som en stor orsak till att kunna hinna med de viktiga delarna i sitt arbete.

Montessori

Montessoripedagogiken utformades av Italiens första kvinnliga medicine doktor Maria Montessori (1870 – 1952). Maria jobbade under flera år på en psykiatrisk klinik med utvecklingsstörda barn, där hon senare utvecklade olika material som var till för att utmana barnens olika sinnen och hjälpa barnen i sin utveckling. Dessa material kom hon senare att använda när hon 1907 startade världens första Montessori förskola i Rom för ”normala” barn i åldrarna 3-6 år. Förskolan kom att kallas Casa dei Bambini vilket översatt till svenska betyder Barnens Hus. Två år senare höll hon sin första kurs i montessoripedagogik med deltagare från hela världen och på detta sätt har Maria Montessoris metoder spridit sig från de fattiga kvarteren i Rom till resten av världen (AMI 30/4-2009).

De tankar som Maria Montessori hade kring barns utveckling, handlade om att barn redan från födseln har en färdig stege för sin utveckling. Även om barnen utvecklas i olika takt så finns det ändå fyra olika perioder som barnen går igenom.

- 0-6 år. Den första perioden är sinnenas period, där barnen utvecklar sitt intellekt genom sin miljö runt omkring sig, samt sitt språk och sin kultur.
- 6-12 år. I de här åldrarna så utvecklas barnens abstrakta tänkande och fantasi och de använder dessa för att utveckla sina kunskaper om världen omkring dem
- Den tredje perioden är den där barnen, eller kanske mer ungdomarna försöker finna sin plats i samhället och på vilket sätt som de själva kan bidra med något.
- Under den sista perioden är det inte längre barn vi talar om utan unga vuxna, här har vi kommit till ett mer utvecklat forskande och letar efter sitt speciella område att jobba inom för att bidra med något till resten av världen

Tanken är att pedagogerna genom att vara uppmärksamma och genom att se till varje barn ska ge barnet möjligheter att utveckla sina olika förmågor, att hjälpa barnen hjälpa sig själva är ett av ledorden inom montessoripedagogiken. Målet är att barnen ska utvecklas till harmoniska barn med kvaliteter som:

”Kärlek till ordning och arbete, förmåga till spontan koncentration, anpassning till verkligheten, behov av tystnad och arbete för sig själv, förmåga att handla efter eget val, önskan att ta initiativ och att vara oberoende, initiativ till social samverkan.”
(Maria Montessori Institutet AB, 30/4-09)

Tanken är att genom att ordna en miljö åt barnen där de inspireras att arbeta med olika specialutformade material, att utveckla sina kognitiva förmågor och att tränas i olika sociala situationer ska bli just harmoniska barn med de kvaliteter beskrivna ovan. Något som är karaktäristiskt för just en Montessorimiljö är att grupperna är åldersintegrerade där det skiljer tre år mellan yngsta och äldsta, till exempel 3-6, 6-9 och så vidare, tanken är att barnen då kan hjälpa varandra och att barnen ska få utvecklas i sin egen takt oavsett vilken ålder de är. Det anses också vara underlättande då det gäller att upprätthålla regler och struktur i grupperna då de äldre hjälper till och håller ordning på de yngre. Miljön i klassrummen följer vissa enkla ”regler”, det vill säga det ska vara enkelt, lättåtkomligt, verklighetsförankrad, ordningsamt och vackert. (AMI) För att ge ett exempel på hur det kan se ut i ett Montessori klassrum så är alla möbler (stolar, bord, hyllor bänkar mm) anpassade efter barnen. Allt material har sin speciella plats och skall efter det används ställas tillbaka ordentligt. Allt material finns också tillgängligt för barnen så att de lätt skall kunna välja något att arbeta med utan att behöva fråga en vuxen om hjälp att ta fram materialet.

Pedagogerna som jobbar på en Montessoriskola/förskola har som uppgift främst att observera barnen. Ju yngre barnen är, såsom de yngsta i förskolan så skall naturligtvis pedagogen hjälpa till att förevisa de olika material som finns, samt hjälpa till att föreslå olika aktiviteter utifrån den nivå som barnet ligger på, tanken är att ju äldre barnen blir desto mindre skall pedagogerna ingripa i barnens arbete. (AMI 30/4-2009)

För att summera ihop lite av det som Montessoripedagogiken går ut på så handlar det mycket om att barnen ska utvecklas i egen takt på sin egen nivå. Materialet som finns på förskolan är specialgjort för att just utveckla barnens kreativitet och utveckling inom olika områden, allt ifrån matematiska material till svenska, geografi och biologi. Pedagogerna har en passiv roll i barnens utveckling och deras uppgift är främst att se till att bidra till en lugn, ordnad och harmonisk miljö, samt att hjälpa till att förevisa de olika material som finns för barnen att arbeta med. Barnen bör delas in i åldersintegrerade grupper där alla kan utvecklas på sin nivå och där de kan hjälpa varandra mellan åldrarna. Något kännetecknande för miljön är just ordningen, de låga möblerna och det specialutformade materialet.

Summering av litteratur kring pedagogisk planering

Vi kommer här att ge er en kortare summering av det vi gått igenom tidigare under kapitlet för att lyfta fram några av det som vi anser vara tyngdpunkterna i texterna och på vilket sätt det kan kopplas till vårt arbete. När det gäller läroplanerna och de olika styrdokument som har funnits för de små barnen sedan slutet av 1800-talet så har det hänt en hel del. Från att ha varit en verksamhet riktad mot uppfostran och barnpassning, där de kristna traditionerna låg som tyngdpunkter och där verksamheten främst var till för de fattigare medlemmarna i vårt land. Så har vi idag en förskola för alla barn, fattiga som rika, där vi, genom vår läroplan (Lpfö98), har en gemensam utgångspunkt i vårt arbete med barnen. Det handlar inte längre om religion utan om personlig utveckling och en plats där barnen skall få utveckla de intressen de har, samt testa på nya saker. Det är barnen som skall vara i fokus, vilket dock de har varit under en lång tid även om synen på vad barnen bör lära sig och hur de lär sig har skiljt sig en del genom tiderna. Idag finns fortfarande en del diskussioner om vilket sätt som barn lär sig bäst på, om Piaget eller Vygotskij har rätt i sina tankar. Dock så finns det ingen bestämd teori som måste råda i hela landet, utan det är upp till varje förskola att bestämma.

Maria Montessori måste man ändå säga har varit ganska framgångsrik med sina teorier och arbetssätt med barnen på så sätt att hennes tankar fortfarande finns kvar och används. Pedagogiken är vida spridd över hela världen och bara i Sverige finns det ca 250 Montessoriföreningar (Svenska Montessoriförbundet 12/5-09). Pedagogiken bygger på en tanke om att barn är nyfikna till sin natur och lär sig själva genom att testa sig fram, det specialutformade materialet är gjort just för att barnen skall utveckla vissa förmågor med ett visst material. En grund för att barnen ska kunna utvecklas är att de har en ordningsam, lugn miljö där allt är lättåtkomligt och på barnens nivå. Som pedagog är det viktigare att observera och förevisa de olika materialen än att delta i barnens verksamheter. Tanken är också att barn lär sig bäst genom att lära sig själva och ibland även tillsammans med andra barn.(AMI).

När det gäller planeringsarbetet i sig så finns det flera olika komponenter som spelar in för att det skall fungera så bra som möjligt. Det Rosenqvist (1993, 1995), som har gjort flera forskningar kring just detta ämne, väljer att lyfta fram är bland annat att man måste ha en blick för del och helhet i sitt arbete. Att kunna plocka fram de små bitar som hjälper varje barn att utvecklas i sin takt för att i slutändan få en grupp som fungerar i sin helhet. Andra viktiga aspekter när det gäller att kunna bedriva en bra verksamhet är också, enligt Rosenqvist, att det finns tid till planering, reflektion och utvärdering. Utan att utvärdera och reflektera över gamla planeringar samt hur dessa fungerade eller inte, så kommer man inte vidare i sitt arbete och då kan inte heller verksamheten utvecklas och anpassas efter nya situationer. Det gäller att tillsammans ha strukturerat upp tydliga mål för vad man vill att verksamheten ska jobba utefter, det kan gälla den enskilda avdelningen likväl som för hela förskolan.

Rockström och Jonasson (1983), lägger sin tonvikt på att man måste skilja på två olika funktioner som finns inom förskoleverksamheten. De två funktionerna är primärfunktioner och sekundärfunktioner och författarna anser att det är viktigt att vara medvetna om att de finns och att man bör skilja på dem i sitt planeringsarbete. Det är de primära funktionerna som ska ligga till grund för planeringsarbetet och verksamheten och där ingår saker som måltider, inskolning, hygien, utevistelse, tambur och föräldrasamverkan. Flera av dessa primärfunktioner faller samman med barnens primärbehov, men inte riktigt alla. Rockström och Jonasson (1983) skriver att det är viktigt att skilja på behov och funktioner där funktionerna skall vara till för att ta hand om behoven. Sekundärfunktionerna är definitivt också viktiga, men bör alltså planeras efter att det andra är klart, dessa funktioner hör ihop med primärfunktionerna och handlar mer om bland annat arbetssätt, lek, skapande och grundläggande kunskaper. Det man kan säga är att alla de forskare, förskollärare med flera som vi har läst om så är alla överens om att planeringsarbetet är något nödvändigt och viktigt samt att det inte alltid är så enkelt som man kan tro. Det är många olika komponenter som spelar in och som skall fungera för att få till en fungerande planering som är bra för verksamheten. Det skall planeras för lång tid och kort tid, de primära och sekundära funktionerna skall finnas med, sen skall naturligtvis allt reflekteras och utvärderas. Det är inte konstigt att inte allt hinns med under en 40 timmars vecka, med tanke på att man skall ha tid att faktiskt utföra allt med barnen också.

3. Syfte och Frågeställning

Syfte

Som nämnts i förra kapitlet så har synen på barns lärande skiljt sig åt under det senaste århundradet. Tankar om hur barn lär sig och kanske framförallt vad barn bör lära sig i olika åldrar har ofta varit en viktig fråga i planeringen av de olika verksamheterna för de mindre barnen. Tankarna varierar kring alltifrån att barn lär sig bäst själva med väl utvalda material såsom Maria Montessori förespråkade, till att barn bäst utvecklas i samspel med andra och i sin närmaste utvecklingszon enligt det sociokulturella perspektivet (Claesson 2002). Oavsett vilket sätt som dagens pedagoger väljer att jobba utefter så krävs det en hel del planering och förberedelser (Eriksson 1988).

Vi vet att frågorna är många och är medvetna om att det inte alltid går att få svar på dem. Men som vi nämnt i början, är vårt syfte att belysa det pedagogiska arbetet och se det övergripande innehållet i planeringen samt olika aspekter som mer eller mindre kan påverka den pedagogiska verksamheten. Vi utgår från planeringen som en kärna i verksamheten och som ett bra hjälpmedel för att man som pedagoger lättare ska kunna utföra det man tänkt om man har en plan samt en grundtanke med det man gör. Eftersom vi snart kommer bli klara med vår utbildning vill vi som studenter och som blivande pedagoger få mera insikt i hur den pedagogiska verksamheten ska se ut samt vad man ska tänka på när man planerar sin verksamhet. Detta för att skapa en större medvetenhet hos oss själva och på så sätt se komplexiteten i själva yrket. När man planerar då är det viktigt att man vet vad och hur man ska göra, så att de uppsatta målen som är formulerade i läroplanen för förskolan (Lpfö98), förverkligas i arbetet med barnen. Vi ser planeringen som en bas till det hela och därför vill vi problematisera detta och se hur de verksamma pedagoger ser på planeringen samt vilka hinder som kan finnas efter en genomtänkt planering, d.v.s. hinner man med det man planerat både enskilt och i arbetslaget.

Vårt syfte med arbetet är att lyfta fram hur synen på planeringsarbetet ser ut bland verksamma pedagoger för att se om det kan finnas motsättningar mellan planeringen kontra arbetet i barngruppen. Ytterligare en viktig anledning till det här syftet är att undersöka pedagogernas tankar kring hur mycket av det som planeras faktiskt genomförs i praktiken. Vi såg det även som en intressant vinkel att se om det skiljer sig något mellan kommunala förskolor och Montessoriförskolor.

För att kunna få reda på planeringens funktion och plats bland pedagogerna så finns det några frågor som vi måste ta hänsyn till. Vi kan inte få ett svar utan att se på vilka effekter ekonomin har på verksamheten i form av pengar till övertidsersättningar och vikarier som exempel. Ytterligare aspekter att ta hänsyn till är om pedagogerna och tidigare forskare anser att planeringsarbetet är ett sätt att kunna utvecklas i sin yrkesroll eller inte. Beroende på vilka svar vi får på dessa frågor och ytterligare ett par till som vi valt som övriga frågeställningar här nedan, så kan vi kanske få en klarare bild över vikten av planering i förskolan.

Frågeställning

Huvudfrågeställning: Planering i förskolan, behövs det eller är tiden med barnen viktigare?

Det vi har sett och upplevt under våra praktikperioder är att planeringen är den aktivitet som oftast prioriteras bort till fördel för andra aktiviteter, som t.ex. utifrån bestämda uppgifter såsom bland annat PIM (Praktisk IT- och Mediekompetens). Även sjukdomar och vikariebrist gör att planeringstiden försvinner eller inte används som den skall. Dessa saker gör att även vi som blivande pedagoger har börjat fundera över hur viktigt det egentligen är med planering. Då verksamheterna uppenbarligen rullar på ändå, trots att ett sådant viktigt verktyg som planeringsarbetet inte används i den utsträckning den kanske bör.

Påståenden: Pedagogik utan planering?
Utveckling av yrkesrollen
Barnförvaring/kunskapsförberedande
Ekonomiska aspekter

För att kunna diskutera vikten av planering inom förskolan behöver man även lyfta fram några andra aspekter som påverkar verksamheten. Vilken syn man har på förskolan som verksamhet, ekonomins inverkan med flera. Därför har vi valt att ta med några övriga påståenden. Utan att ta hänsyn till dessa fyra påståenden så kan vi inte heller svara på vår huvudfrågeställning då de påverkar varandra i olika utsträckningar och det går inte att besvara den ena utan att ta hänsyn till de andra då de tillsammans skapar en helhet.

4. Metod

Det här kapitlet har vi valt att dela upp i tre underrubriker: Urval, alltså Förskola A, B, C och D, Metod samt Vår enkät och genomförandet. Vi kommer att berätta om de olika förskolor vi använt i våra undersökningar, med beskrivningar om förskolorna för att bättre förstå vilken typ av förskola det är. Under metoddelen får ni reda på, på vilket sätt vi har bedrivit undersökningar och sist men inte minst i slutet av den här delen varför vi har valt att göra på det sätt som vi gjort.

Urval

Här tänkte vi ge en kort beskrivning av de förskolor som vi har använt oss av i våra undersökningar. Var ungefär de är placerade geografiskt, hur många avdelningar det finns, samt hur många pedagoger som jobbar på förskolan. Två av förskolorna är Montessoriförskolor vilket kan vara viktigt att ta i beaktande när man studerar resultaten av enkäterna.

Varför just dessa förskolor blev tillfrågade att delta i vår enkätundersökning beror dels på att vi känner till två av förskolorna sedan tidigare, genom praktik och arbete. De andra två förskolorna hade vi mindre kännedom om även om vi känner en i personalen från den ena. Vi kontaktade från början en Montessoriförskola i närheten av där vi bor, men de tackade nej redan från början vilket gjorde att vi fick leta upp en förskola placerad längre bort. Tanken var att vi skulle få svar på enkäterna från två Montessoriförskolor och två kommunala förskolor för att kunna se om det var någon skillnad mellan de olika arbetssätten. Anledningen till att vi valde förskolor där vi kände folk sedan tidigare var att vi hoppades att vi lättare skulle få svar på våra enkäter där.

Förskola A

Förskola A är en Montessoriförskola belägen i en kommun strax utanför Göteborg. Skolan består av en småbarnsavdelning, 2 syskonavdelningar, en sexårsgrupp samt två skolklasser i årskurs 1-3 och två klasser med 4-6. Sammanlagt går det ca 150 barn och elever på skolan. Det är pedagogerna på småbarnsavdelningen samt på de två syskonavdelningarna som har besvarat vår enkät. De jobbar sammanlagt sex pedagoger på dessa tre avdelningar som alla är förlagda i samma hus. Syskonavdelningarna jobbar mycket gemensamt då de delar på samma lokaler.

Från den här förskolan har de två pedagogerna från småbarnsavdelningen svarat och två pedagoger från syskon.

Förskola B

Detta är en förskola belägen i stadsdelen Gunnared Göteborg. Förskolan består av fem avdelningar med tre pedagoger på varje. Det finns två småbarnsavdelningar med vardera ca 13-14 barn, en syskonavdelning med ca 20-22 barn och två 1-5 avdelningar med ca 20 barn vardera. Utöver den ordinarie personalen så finns det en så kallad "löpare" på huset var uppgift är att hjälpa till där det behövs. Enkäterna har delats ut till alla pedagogerna på huset, även rektor och den så kallade "löparen" har fått ta del av frågorna.

Ca hälften av pedagogerna (6st) har svarat på vår enkät.

Förskola C

Denna förskola ligger i stadsdelen Kortedala Göteborg och består av två avdelningar båda med barn i åldrarna 1-5. Det jobbar tre pedagoger på varje avdelning, vilket ger sammanlagt sex pedagoger på hela förskolan. Tyvärr har vi endast fått in två svar från denna förskola båda från samma avdelning.

Förskola D

Placerad i en stadsdel i östra Göteborg ligger denna Montessoriförskola bestående av två avdelningar. En avdelning för barn i åldrarna 1-3 år och en för barn i åldrarna 3-6 år. Sammanlagt på förskolan jobbar det sju pedagoger, varav tre med de yngre barnen och fyra stycken med de äldre. Även om denna förskola från början var väldigt villiga att hjälpa till så har vi tyvärr inte fått in några svar alls härifrån och har därför inga resultat att hänvisa till härifrån.

Metod

Vi har valt att gå ut till fyra olika förskolorna och dela ut enkäter med frågor om planeringsarbetet. Vi har använt oss av en kvantitativ undersökning i den här studien, detta för att kunna få ett brett utbud av olika uppfattningar kring pedagogisk planering. Enkäterna är tänkta att fungera som respondentundersökningar med öppna frågor, där vi vill ta reda på pedagogernas tankar kring ämnet (Esaiasson m.fl. 2007). Tanken med att använda öppna frågor istället för frågor med färdiga svarsalternativ var att ge respondenterna en möjlighet att förklara sin tankar lite mer. Fasta svar ansåg vi skulle låsa dem vid svar som kanske egentligen inte passade in i den situation som är på just deras avdelning/förskola. Enkäten är uppbyggd på så sätt att det finns fem områden som vi ville inrikta oss mot och som hade med våra frågeställningar att göra. Under varje rubrik finns ett antal frågor som är utformade för att få en så tydlig förklaring som möjlig över hur respondentens syn på planering ser ut, samt hur denne upplever sin arbetssituation inom ämnet.

Vi ansåg att valet av enkäter var en relevant metod för att kunna få så många svar som möjligt från olika personer i undersökningen. De olika kriterier som ligger till grund för valet av denna metod passar för den typ av undersökning vi var intresserade av att göra. Stukát (2005) betonar vikten av den här metoden och påpekar att genom en sådan undersökningsmetod kan man få större möjligheter till att generalisera sina resultat än vid t.ex. intervjuundersökningar där man endast har några fåtal personer. Utöver det skriver han om enkäternas för- och nackdelar och menar att fördelen med att välja enkäten är att man undviker en intervjuareffekt, (omedveten påverkan eller styrning), som lätt kan bli vid intervjuerna. Nackdelen med en sådan undersökningsmetod som enkäter är, enligt Stukát (2005), att risken för bortfall blir större om vissa frågor inte uppfattas korrekt av respondenterna. Det är viktigt att frågorna förbereds mycket noggrant, det kan även vara bra att utföra en pilotstudie innan enkäterna delas ut till respondenterna.

Att vi använt oss av denna metod är att vi anser att den här metoden är kanske mest lämpligast med tanke på vår huvudfrågeställning och övriga frågeställningar. Dessutom är tiden som är viktigt att ha till förfogande, tänkte vi redan i början av frågeformuleringar hur vi ska gå tillväga för att minimera tidsbristen, så att både vi som studenter ska kunna bearbeta

insamlingsdata i tid och även att respondenterna inte ska uppleva ont om tid att besvara våra enkätfrågor.

Vi har även använt oss mycket av tidigare forskning som handlat om olika tankar kring planering. Det gäller allt ifrån utförandet av själva planeringsarbetet rent praktiskt till teorier kring varför, hur och vem planering är till för. Ur all denna information från olika håll har vi sedan försökt plocka ut de områden vi ansett vara viktigast och som vi kan koppla till våra undersökningar. Vi har även använt oss av de egna erfarenheter som vi har samlat på oss, dels under våra praktikperioder under skoltiden och dels från eget arbete inom förskolan.

Det finns många olika sätt att bedriva undersökningar på och det gäller att ta flera aspekter i beaktande när man väljer metod för sitt arbete. Några av de vanligaste metoderna är observationer, enkäter och intervjuer. Av dessa valde vi att använda oss av enkäter som vår metod för insamlande av information ute i förskolorna. Vi hoppas genom denna metod kunna bilda oss en mer generell bild över hur de olika förskolorna pedagoger ser på planering. Finns det en röd tråd genom förskolan eller skiljer det sig mycket mellan pedagogerna. Då vi även valt att använda oss av två Montessoriförskolor, samt av två kommunala förskolor så hoppas vi även kunna se om det är någon skillnad mellan förskolorna. Därför anser att just enkäter passade våra undersökningar bra, då vi kan nå ut till flera pedagoger samtidigt och på så sätt få in mer information om hela förskolan.

Observationer ansåg vi dock att det inte passade våra undersökningar då det krävs att man kan vara ute och observera under en längre tid, kunna sitta med på planeringsmöten, samt att observationerna då även troligtvis skulle ha behövts kompletteras med intervjuer för att få en djupare förståelse. Vi tror även att pedagogerna skulle påverkas en del i sitt arbete om de vet varför vi var där och observerade, vilket skulle resultera i ett resultat som inte riktigt visade hur det egentligen går till. Esaiasson m.fl.(2007) tar upp två olika typer av observationer, direktobservationer och deltagandeobservationer. Inget av dessa två sätt passade den typ av frågor vi ville ha svar på. Som vi sagt tidigare så tror vi att en deltagarobservation, där vi själva skulle ha deltagit i planeringsarbetet, hade påverkat resultaten så att de inte blivit tillförlitliga och speglat hur det vanligtvis hade gått till. Vår typ av frågeställning passade sig inte heller för direktobservationer då de inte uppfyller de olika typer av riktlinjer som Esaiasson m.fl. skriver om att man borde ta hänsyn till när man väljer den typen av undersökningsmetod.

Den tredje metoden, intervjuer, hade kanske varit en passande metod att använda för att få reda på lite mer om hur olika pedagoger har för tankar kring planeringsarbetet på sina arbetsplatser. Dock tror vi inte att denna metod skulle ge så mycket om den inte används ihop med någon av de andra två. Varje metod kräver sin tid och tanke för att kunna genomföras på ett bra sätt. Vi hade från början tänkt intervjua några av de pedagoger som svarat på våra enkäter, men då det var svårigheter att få tillbaka de ifyllda enkäterna så hann vi helt enkelt inte med att göra några intervjuer. Detta är något som vi hade tyckt varit intressant att kanske ta upp vid ett senare tillfälle, för att få en djupare förståelse för hur pedagogerna tänker kring sitt arbete.

Vår enkät och genomförande

Enkäterna är utformade för att få en uppfattning, dels om vilken sorts utbildning och arbetslivserfarenhet som deltagaren har, samt om deras olika åsikter och tankar kring hur

planeringsarbetet fungerar just nu och hur de skulle vilja att det fungerade. Enkäterna är uppdelade i fem olika kategorier för att den som svarar ska få en tydligare tråd i sina svar. Kategorierna är tidsaspekten, teori, enskilt/arbetslag, praktiskt och dokumentation/respons. Inom dessa fem områden har vi ställt en del underfrågor.

Tanken med att dela upp enkäten i olika rubriker var att respondenten skulle få en tydligare tråd i sina svar. Genom att hålla sig till ett ämne åt gången så är det lättare att fokusera på frågorna. Den allra första frågan på enkäten: Vad är det första du tänker på när du hör ordet planeringsarbete? Var tänkt, dels att starta en tankeprocess hos respondenten och dels för att vi ville veta vad pedagogerna kopplar till ordet planeringsarbete och om detta speglar deras svar i övrigt. Vi valde att endast ha öppna frågor i enkäten då vi inte ville låsa våra respondenter vid svar som kanske inte passar situationen som de har på just deras arbetsplats. När vi skulle bestämma vilka frågor som skulle vara med började vi med att skriva ner alla frågor vi kunde komma på för att sedan sortera ut de som kändes mest väsentliga och sortera upp dem i de kategorier som kändes mest naturliga.

Enkäterna är personliga och ska besvaras enskilt och alla respondenter kommer att vara anonyma i sina svar. Anonymiteten är till för att pedagogerna som svarar skall känna att de kan svara ärligt på frågorna och inte känna att de riskerar att kännas igen av andra i sina svar. Det framgår i informationsbrevet, där vi lovar respondenterna anonymitet och det är även något som Patel och Davidson (2003) framhåller som en viktig del vid enkätundersökningen, att redan i början påpeka att deltagandet är anonymt.

Då vi kontaktade förskolorna så var alla positiva till att hjälpa till och svara på frågorna, vi hade från början tänkt att det skulle räcka med att de fick en vecka på sig att fylla i enkäterna, men det visade sig att många behövde mer tid än så. På två av förskolorna delade vi ut enkäterna på papper till varje pedagog, medan de andra två förskolorna fick sina enkäter mejlade till sig. Anledningen till varför de mejlades ut var att pedagogerna erbjöd sig att svara via mejl. Det har dock visat sig att där enkäterna utdelades i pappersformat också är där vi fått in flest svar.

Analys av empiriskt material

Efter att ha samlat in alla enkäter som blivit ifyllda började arbetet med sammanställning av svaren. För att få en överblick över svaren från varje enskild förskola så förde vi över alla svar till en enkät och gav varje pedagog varsin färg för att kunna urskilja varje pedagogs svar genom enkäten. Detta gjordes för varje förskola och för att veta vilken som var vilken så valde vi att kalla förskolorna för A, B och C. Förskola D föll bort då vi inte fick in några svar från denna. Efter att ha sammansällt varje förskola för sig kunde vi sedan lättare jämföra förskolorna med varandra. Vi har sedan suttit ner och tittat på de olika frågorna och sett ifall vi kunde se några stora skillnader mellan olika svar eller om det var genomgående samma typ av svar från alla respondenter. När vi sedan redovisar resultaten under Resultat/analys kapitlet samt i diskussionen så har vi använt dessa sammanställningar som grund och tillsammans med olika litteratur lyft fram väsentliga delar.

Undersökningens tillförlitlighet

Det är olika saker som mer eller mindre påverkar undersökningen. Dels är det viktigt att tiden räcker till det man vill undersöka och dels att man grundligt tänker igenom hur man formulerar sina undersökningsfrågor. Dessutom är det viktigt hur tydligt man är i formuleringarna av frågor. Det kan hända att man glömmar bort hur det ser ut utanför skolvärden och tänker att vissa saker kan uppfattas av alla, vilket ibland kan leda till missuppfattning hos vissa personer när de skall besvara vissa frågor. Stukat (2005) beskriver hur reliabilitetsbrister kan uppstå när feltolkning av frågor och svar uppkommer i den valda undersökningen. Något vi märkte när vi fick svar från enkäterna, var att det vid någon fråga endast var en tom rad. Man kan anta att frågan var för svår att svara på eller så har respondenten helt enkelt missat frågan. Det är bara vår spekulering men eftersom vi har fått kommentaren att vissa frågor var "högskoleaktiga" vilket vi inte hade som tanke från början att de skulle upplevas så, så kan vi räkna med att saker och ting inte uppfattas på samma sätt och att man i nästa studie ska vara tydligare. Något som vi även vill lyfta fram är att alla undersökningar har sina för- och nackdelar. Det är viktigt att man är medveten om vad det var som gjorde att det blev så som det blev, alltså att man hittar orsaksfaktorer. Vi vill inte bara peka ut orsaker utan också lyfta fram styrka med den gjorda undersökningen.

Trost (2007) tar upp undersökningars kvalitet som han förknippar med begreppen reliabilitet och validitet när det gäller de undersökningar som präglas av kvantitativ karaktär. Det är reliabiliteten som förklarar vilken tillförlitlighet själva resultaten har. Det är i kvantitativa studier som termerna reliabilitet och validitet används, och de inte är lämpade till att användas i kvalitativa studier, enligt Trost. Han påpekar att i kvalitativa studier är det viktigt att prata om trovärdighet, vilket bäst kan visas i presentation och diskussionsmetoden. Vad vi kan se här i förhållande till vår undersökning då kan de båda orden vävas in fast termen reliabilitet till viss del är högre än vad validiteten är.

Att vi framhåller så är att vi utifrån det insamlade data med sammanlagt tolv svar som vi fick, ser att generaliserbarhet blir större då det är flera personer som är involverade i själva undersökningen. Då man får svar från en större grupp så ges det bättre möjlighet att generalisera sina resultat, enligt Stukat (2005). Men däremot hade vi mindre möjlighet att kunna kontrollera tillförlitligheten i förväg. Detta är även något som Patel och Davidson (2003) framhåller. De menar att när man använder sig av enkäten i sin undersökning då blir det svårare att i förväg kunna kontrollera tillförlitligheten. Eftersom vi valt enkäten som undersökningsmetod så anser vi att undersökningens tillförlitlighet i stort sett är relativt bra i förhållande till de svar vi fick. Det är endast någon fråga som borde förtydligas ännu mer eller skrivas på ett lättare språk så att det kunde begripas av alla. Men som vi poängterat ovanför är det lätt att hamna i ett sådant läge där man tror att allt kan förstås av alla, vilket inte var fallet. Det är inte säkert att alla verksamma inom förskolan har gått någon högskoleutbildning och det är en sådan aspekt som man borde tänka innan man formulerade sina enkätfrågor. Det är ju alltid som man i efterhand identifierar vissa orsaker men som sagt är det viktigt att man är medveten om detta och i fortsättningen vet hur man ska handla om någon forskning skulle bli aktuell. Man kan inte utveckla vissa färdigheter första gången utan det krävs flera övningar för att kunna vara professionell, enligt vår åsikt. Då man forskar och studerar saker under en längre period så skapas det bättre handlingsmetod, alltså sättet att kunna anpassa den metoden som just passar den avsedda undersökningen.

Enligt Stukat (2005), är reliabiliteten ett sätt att se hur ens mätinstrument är bra på att mäta. Medan validiteten, enligt honom är ett begrepp som är mycket svårare och kan tydas på

många sätt, vilket anger hur bra den undersökningen är i förhållande till det man vill mäta. Vidare framhåller han att reliabiliteten i stort sett är beroende av validiteten fast inte i så stor utsträckning. Utöver det lyfter han fram begreppet generaliserbarhet som avser den population, alltså den grupp som ingår i undersökningen. Vad vi kan se är att vår undersökningsgrupp är en population som sysslar med den verksamhet som vår studie är avsedd till och är något som på sätt och vis ger oss bättre uppfattningar om hur det förhåller sig inom denna grupp då det gäller planering och verksamheten i övrigt. Den undersökning som mer eller mindre är reliabel kan relateras till de svar man fick och det är endast vid det instrument som är reliabelt, enligt Patel och Davidson (2003), som vi kan ha minskat felvärde och även närma oss individens sanna värde. Något som vi vill betona är att all forskning kräver sin tid där man på ett bättre sätt kan studera det man vill och skapa sig en bättre beredskap och även redskap att kunna handla professionellt utifrån de förutsättningar som är anpassbara för varje undersökningsart.

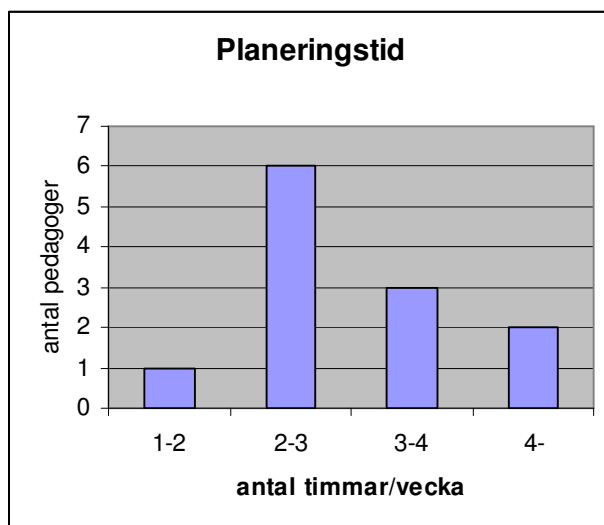
5. Resultat

I detta kapitel kommer vi att redovisa för de resultat vi har kommit fram till under våra undersökningar ute på förskolorna samt försöka koppla samman dessa med den litteratur vi har använt oss av. Då vi valde att dela upp våra enkäter i olika huvudkategorier så kommer vi även att redovisa dessa under olika stycken för att få en bättre struktur på genomgången. De olika delar vi kommer att ta upp är tidsaspekten, det vill säga hur mycket tid har man till planering, hur mycket används och så vidare. Nästa stycke handlar om teoretiska anknytningar och om pedagogerna jobbar med dessa medvetet eller om det är något som endast diskuteras i skolan. Att planera enskilt eller i arbetslag och vilket som är bäst kan säkert diskuteras en stund och detta är något som vi har ställt till våra undersökningsgrupper. De två sista delarna handlar om den praktiska biten där frågan om det teoretiska omsätts i praktiken eller stannar i det teoretiska, tas upp samt om dokumentation och respons. På vilket sätt dokumenteras planeringsarbetet och är det någon som verkligen läser dessa texter efteråt, även om inflytande från rektorer och föräldrar har vi ställt frågor om till pedagogerna. Det skrivs om föräldrainflytande i vår läroplan för förskolan (Lpfö98) men är det säkert att det används och utnyttjas.

Då vi tyvärr inte fått in några svar överhuvudtaget från förskola D så kommer det heller inte redovisas några svar härifrån. Anledningen till bortfallet av enkäter från denna förskola är helt enkelt att de inte har haft tid till att fylla i enkäterna och att annat har prioriterats före.

Tidsaspekten

Vi har sett att det kan skilja sig ganska mycket på hur många timmar i veckan varje pedagog har till planering. Utefter svaren i våra enkäter skiljer det sig mellan 1 timme i veckan till 4 timmar i veckan mellan pedagogerna på de olika förskolorna och då är den tiden till för både enskild och arbetslagsplanering.

Tabell 2. Planeringstid

Det vi också sett är att pedagogerna visst utnyttjar all sin planeringstid, men att de ändå inte tycker att den räcker till utan får göra klart det de har börjat på vid något annat tillfälle. Vid de

tillfällen är det oftast också den planering som främst är till för arbetslaget som blir åsidosatt, då någon kanske är sjuk eller att hela arbetslaget helt enkelt inte har möjlighet att sätta sig ner tillsammans, då någon annan måste ta hand om barnen under den stunden. En skillnad vi märkt mellan våra två kommunala förskolor mot Montessori är att pedagogerna på förskola B och C har schemalagd planeringstid medan pedagogerna på förskola A inte verkar ha någon alls. Om detta har något med pedagogiken eller med övriga organisatoriska saker att göra kan vi dock inte säga.

Då vi i vår undersökning har funnit att de flesta pedagoger helst vill ha mera tid till planering, och även mera tid till att diskutera i arbetslaget, kan vi påpeka att bristen på tid bara kan fördröja utvecklingen av verksamheten och även utvecklingen av barnen.

I det här fallet är det förskola C som på något sätt upplever mest tidsbrist. Pedagogerna i denna förskola, enligt vår studie uttrycker att de helst vill ha mera tid till de flesta inslag i verksamheten. Medan i förskolan B, skriver de flesta att planeringen ses som tid för att strukturera verksamheten och även tid för pedagogisk reflektion men att det också råder en viss tidsbrist. Vad som man i stort sett kan se här är, att de flesta i den här undersökningen poängterar tidsbristen som den största påverkan att hinna med att utföra olika aktiviteter och även planera det man vill. Det bristen på tid oftast verkar bero på är att någon i personalen blir sjuk och ingen vikarie finns eller att det finns flera andra uppgifter som måste göras och därför läggs på planeringstiden. Ett förslag för att hjälpa till att ge pedagogerna det lugn och ro som behövs för att sitta ner och planera är avlösare, detta var ett förslag som kom från en av pedagogerna på förskola B. I det här huset har de dock en "löpare" som går som extra personal och hjälper till där det behövs, men tydligen så räcker det inte med denna enda person på en förskola med fem avdelningar.

Det flesta pedagoger som medverkat verkar vara ganska överens för hur lång tid man planerar. Detta skiljer sig inte mellan Montessori och de andra, utan terminerna börjar med en större planering för resten av terminen eller året, för att allteftersom gå vidare till mer detaljplaneringar vecka för vecka. Här kan vi se att det som Rosenqvist (1993, 1995), skrivit om att helheter och delar måste finnas för att kunna bedriva en bra planering stämmer bra. Då teman planeras för en längre tid, så bestäms vad som skall göras inom temat för kortare perioder, veckovisa planeringar verkar vara den vanligaste formen av planering. Vi har även i vår undersökning sett att denna typ av planering är den vanligaste. Genom den kortsiktiga planeringen är varje pedagog bättre förberedd för vad som skall hända inom de närmaste dagarna, detta för att även kunna blicka framåt och vara beredd inför kommande planeringar. Det kan vara av stor betydelse att man som pedagog strukturerar och lägger upp de olika delar i verksamheten som i slutändan skall formas till en helhet. Sambandet mellan delar och helhet ser vi som något väsentligt i det pedagogiska arbetet. Rosenqvist (1993, 1995) lyfter fram att genom att pedagogerna delar upp arbetet på så sätt att det oftast görs en grovplanering i början av terminerna för att sedan gå över till månads eller veckoplaneringar så får de en tydligare bild och en bättre förberedelse för sitt arbete med barnen. Vad som även kan vara väsentligt att tänka på är att om det råder brister i verksamheten som mer eller mindre påverkar den på olika sätt, så kan det bli svårare att greppa helheten och på så sätt kunna skapa goda möjligheter som kan ha betydelse för alla inblandade.

Att det som Johansson (2003) framhåller, som nämnts tidigare i arbetet, att det måste finnas tid för reflektion och tid för att diskutera pedagogiska frågor, är något som vi förstås ser som något som endast kan gynna verksamheten. Det är väldigt bra att man lyfter fram en sådan aspekt, i det här fallet tiden, och att man är medveten om vad för slags påverkan den kan ge åt

verksamheten, både när det gäller en upplevelse av brist på tid och där det inte gör det. Då vi har uppfattat det som att många pedagoger upplever att de inte hinner med allt som borde göras, så har vi även fått intrycket av (genom enkäterna) att det ses som något frustrerande och stressande. Vi har utifrån våra egna erfarenheter sett hur de återkommande inslag av brist på tid påverkar barnen i verksamheten. Vi har sett under flera av våra praktikperioder vilken skillnad det kan vara hos barnen när pedagogerna får tid att planera tillsammans i lugn och ro och när de inte har någon tid tillsammans. Detta är något vi tagit upp med de handledare vi hade vid tillfället och de uttryckte själva att det blev ett bättre lugn bland barnen då hela arbetslaget fått tid tillsammans och att de själva fått mer tid till att hjälpa de barn som behöver lite extra stöd. Men som sagt är det olika faktorer som påverkar och gör att det blir så som det är, men en återkommande faktor från våra resultat är att alla önskar kunna få en bättre strukturerad planering under arbetstid. Vi själva vill bli mer medvetna om hur olika saker påverkar verksamheten samt vilka som drabbas mest. Att den pedagogiska planeringen blir en beredskap inför arbetet med barn, som Rosenqvist (1995) betonar, är förstås viktigt med tanke på vad för slags pedagogik man erbjuder barnen och vad den kan leda till. Detta ser vi som en huvudsak för att kunna erbjuda barnen de bästa möjliga förutsättningarna till utveckling. Att man själv som pedagog har insikten om vad man gör och varför samt vilka/vad som utvecklas, är något som gör att det skapas större förståelse med det man gör vilket förstås kräver att alla i arbetslaget har möjlighet att diskutera det pedagogiska arbetet, enligt vår uppfattning.

Det som vi funnit bland de forskare som skrivit inom ämnet planering och även bland dem som idag är verksamma pedagoger ute i olika förskoleverksamheter, är att vi ser ett återkommande mönster i de flesta påståenden. En av sakerna är bland annat önskan av att få tid till att reflektera över det pedagogiska arbetet. Både Rosenqvist (1995) och även Johansson (2003) framhåller vikten av denna önskan och vi kan alltså se att det här inslaget fortfarande är aktuellt och har kanske inte hänt så mycket sedan 1995 då Rosenqvist skrev sin bok. Det hon tog upp då som viktiga aspekter och tankar kring planeringsarbetet inom förskolan har egentligen inte förändrats så mycket.

Teori/Praktik

Vad det gäller teori och även praktik, har vi sett hur det skiljer sig i de resultat vi fick. Det var bara en respondent som svarade att de har en sociokulturell teoriförankring i planeringsarbetet, men att det inte är så ofta man pratar om de olika teorierna i sitt arbete. De flesta som svarade uttryckte att teoretiska förankringar finns med i bakhuvudet men det är inget man pratar om. Vad vi själva kan påstå är att teorierna är något som också ger oss en bättre uppfattning om hur vi kan jobba med inom olika område för att i stort sett utveckla barnen och även verksamheten. Det är inte något man ofta pratar om i den pedagogiska verksamheten trots att man har dem i åtanke, vilket gör att teorierna inte ofta bli uttalade. Att det är så beror kanske på att man inte relaterar vissa saker till teorierna trots att man är medveten om det eller inte. Man lyfter inte fram att det är den ena eller andra teorin som används eller att det finns lite av varje av de teorierna. Det som vi tror som är viktigt, är att man jobbar med de olika väsentliga inslagen eller aspekter i det pedagogiska arbetet trots att man inte pratar så ofta om de teorierna som finns och om deras innebörd även om man medvetet eller omedvetet använder sig av dem. Då det är så, anser vi att det är av stor vikt att arbetslaget lyfter fram olika aspekter som har stor betydelse i den pedagogiska verksamheten. Detta för att kunna synliggöra de utgångspunkter som i stort sett främjar och utvecklar alla parter.

Då det är olika personer med olika arbetslivserfarenheter som svarat på vår enkät, så ser vi samverkan eller samarbete i arbetslaget som en viktig tyngdpunkt för att kunna öppna ögonen

för de saker som man medvetet eller omedvetet inte pratar särskilt mycket om. Detta för att belysa sådana aspekter som endast kan ses som viktiga för alla men som sagt då är det av stor vikt att alla är ense om detta och är villiga att samarbeta. Genom ett bra samarbete skapas det då utrymme för pedagogisk reflektion, anser vi. Det är viktigt att få insikten om vad det kan innebära för verksamheten i stort sett när man tillsammans i arbetslaget reflekterar över det pedagogiska arbetet. Detta är även något som Kihlström (1998) betonar och framhåller bland annat genom att man reflekterar över sitt arbete då skapas det uttryck för medvetna handlingar. Det är även något som andra pedagogikforskare lyfter fram, exempelvis Colnerud och Granström (2002) som poängterar vikten av att samarbeta, där man genom det utvecklar ett gemensamt yrkesspråk och även skapas det bättre möjligheter till att utveckla olika teorier, begrepp, förklaringsmodeller och strategier. Att praktiken skall bli så bra som möjligt då krävs det de här olika delarna som vi nämnt här ovan och även att möjligheterna i stort sett till att få tid att reflektera och diskutera tidigare handlingar i själva arbetet finns. Detta för att man skall utvärdera, lyfta fram och synliggöra den/de aspekter som mer eller mindre påverkar verksamheten antingen på ett bra sätt eller tvärtom.

Genom de svar som vi fick, som gäller om planeringstiden används på ett effektivt sätt, då svarade de flesta att det mer eller mindre är andra orsaker som gör att planeringstiden inte används till fullo eller i den utsträckning som den skall. Det som respondenterna resonerade, alltså de flesta, är att mycket går åt andra uppgifter t.ex. PIM (Praktisk IT- och Mediekompetens), eller att de ordinarie är sjuka som ibland leder till vikariebrist. Det är ju något som vi även ser som orsaksfaktorer till att hinna utföra eller göra ett så bra som möjligt arbete och även planlägga en så god och välplanerad pedagogisk planering. Något som Rosenqvist (1995) betonar vad det gäller planering, förutsätts det att de pedagogiska planeringarna är välformulerade och att de fungerar som ett stöd i arbetet och därmed ger bättre beredskap inför arbete med barn. Då det råder brister i det pedagogiska arbetet i form av att det är personalbrist, att det finns mycket annat att sköta eller något annat, så kan det leda till att det som i huvudsak ses som en viktig kärna bland annat hamnar i skymundan om det upplevs tidsbristen. Att det förekommer liknande mönster i de svar vad det gäller att få mer tid till att kunna planera på ett effektivt sätt, ser vi att de här olika aspekterna som vi nämnt här ovan gör att tiden till att kunna planera på ett bra sätt inte finns i den utsträckning som den skall.

Enskilt/Arbetslag

Då alla pedagoger som medverkat i våra undersökningar svarat att de har planeringar och då både enskilt och tillsammans i arbetslaget så var vi naturligtvis nyfikna på hur de såg på de olika arbetsformerna. Vilka fördelar och nackdelar kan det finnas att jobba på de olika sätten. Resultaten har varit ganska lika oavsett vilken förskola det gäller, alla ser det som mer effektivt att få planera själva, samtidigt som man behöver diskussionerna man kan få i grupp samt att alla behöver vara på det klara med vem som gör vad och så vidare. Den enskilda planering är ofta väldigt fokuserad på de egna uppgifter som pedagogen skall genomföra eller har ansvar för, medan arbetslagets möten är till för att få höra vad andra anser om ett visst barn eller arbete som skall göras. Det är dock upp till var och en att ta ansvar för sin egen planering, samt den gemensamma. Rosenqvist (1993, 1995) skriver mycket om hur delar och helhet måste fungera i ett symbiotiskt förhållande för att planeringen för en verksamhet ska kunna bli bra och effektiv. Det går alltså inte att bara jobba med det ena utan det andra, vilket även vi har satt i våra enkätundersökningar och under praktikperioder under vår utbildning. Det som de flesta pedagogerna svarar som en fördel för arbetslagplanering är just att man får en överblick över allas planeringar. Det är också en möjlighet att få diskutera olika problem eller synpunkter, på bra och dåliga, som den enskilde pedagogen kan ha (Kihlström (1998).

Dock verkar det vara svårt att hålla sig till ämnet och inte börja diskutera massa andra saker, då flera av våra respondenter har önskat mer struktur under arbetslagplaneringarna.

Enskilt

Fördelar

- Effektivare
- Man kan göra som man själv vill
- Mer detaljerad planering

Nackdelar

- Ingen att diskutera med
- Ingen feedback eller respons
- ensamt

Arbetslag

Fördelar

- Skapa en röd tråd i arbetet
- Har någon att diskutera med
- Blir mer synkade i arbetet

Nackdelar

- Lätt att komma ifrån ämnet
- Kräver mer tid

De här svaren har vi fått från våra respondenter då det gäller fördelar och nackdelar med enskild kontra arbetslagsplanering. Då många tycker att det är skönt att planera själva eftersom det oftast är mer effektivt, saknar man dock möjligheten att kunna diskutera de olika funderingar man kan ha kring arbetet. Resultatet skulle vi säga är att båda sätten behövs och att det är upp till pedagogerna att göra arbetslagsplaneringen mer effektiv.

En sak som kommit fram när vi frågat om pedagogerna anser att deras planeringstid används på ett effektivt sätt är att det faktiskt skiljer sig mellan förskola A gentemot B och C. Det som skiljer är att förskola A anser att deras tid används effektivt, men att det beror på att de inte har någon planeringstid på arbetstid utan att den ligger utanför. Förskola B däremot har fler som tycker att det kan bli bättre och att de skulle behöva mer tid till att planera gemensamt.

Dokumentation och Respons

I läroplanen står det:

”...ge föräldrarna möjligheter att utöva inflytande över hur målen konkretiseras i den pedagogiska planeringen,
• beakta föräldrarnas synpunkter när det gäller planering och genomförande av verksamheten och
• se till att föräldrarna blir delaktiga i utvärderingen av verksamheten.”
(Lpfö98 s.12)

Med utgångspunkt från dessa riktlinjer i förskolans läroplan så innebär det att föräldrarna har rätt till inflytande och att man dessutom skall bjuda in föräldrarna till att hjälpa till att utvärdera verksamheten. Dock är detta något som inte är speciellt lätt och som dessutom inte görs speciellt mycket. Respons på planeringarna får pedagogerna i stort sett ingen alls, samt att föräldrarna inte heller har speciellt mycket inflytande över hur arbetet skall göras, dock verkar de alla vara villiga att lyssna på idéer om det skulle komma några. Detsamma gäller

inflytande och respons från rektorer, där vi har fått intrycket att då det finns vissa rektorer som gärna är med och vill veta vad som planeras så håller sig andra gärna utanför. Ett sätt att lyfta fram vad som händer i verksamheten samt att göra föräldrar mer involverade kan vara att jobba med portfolio och då kanske även nätbaserade sådana, där barnen kan hjälpa till och flera förskolor jobbar redan idag med portfolio (Ellmin och Ellmin 2003).

Rosenqvist (1995) tar upp vikten av att utvärdera och reflektera över tidigare planeringar och det arbete man gör både i barngruppen och runt om. Ett sätt att få extra hjälp att kunna utvärdera verksamheten är just att ta rektor och föräldrar till hjälp, genom att fråga efter deras åsikter så kan man få reda på saker som man kanske själv inte har tänkt på och det behöver inte vara negativa aspekter. Att kunna lyfta fram allt det som är positivt i verksamheten är minst lika viktigt, det är dessa saker som man sedan skall bygga vidare sitt arbete på. Rosenqvist, precis som våra respondenter anser att reflektionen över tidigare planeringar och arbete är väldigt viktigt och att det lägger grunden till framtida planeringar. När det gäller att få med utomstående delaktiga i verksamheten är det viktigt att kunna visa upp vad man har planerat och varför man väljer just dessa teman eller arbetssätt. Några av pedagogerna i förskola B skriver att deras rektor ibland vill vara med på en arbetslagsplanering och dessutom ta del av den grovplanering som görs i början på terminerna. Detta ser vi som något positivt då det visar att det faktiskt finns ett visst intresse uppifrån, från rektor, av vad som sker i verksamheten. När det gäller dokumentationen av planeringarna så verkar de flesta sådana ske antingen i privata anteckningsblock eller i planeringskalendrar, endast två pedagoger svara att de gör protokoll för varje möte som de sedan använder och följer upp till nästa. Visst finns det fördelar och nackdelar med flera av de sätt som används för att dokumentera sin planering oavsett om den är enskild eller i arbetslaget, dock anser vi att det är viktigt att man ger föräldrarna en chans att få reda på vad som händer. De flesta förskolor som vi själva har besökt har alla en stor kalender där de fyller i varje vecka vad barnen gör och vad som händer, detta tycker vi är jättest positivt. Några har även hängt upp häften där det står vad just den här avdelningen satsar på när det gäller barnens utveckling och på vilket sätt som de arbetar på. Det ger verkligen föräldrarna en chans att dels veta vad de bör förvänta sig och då även kunna ha något som grund när eller om det är något de undrar över, naturligtvis är det då viktigt att arbetslaget kan svara på de frågor som kan komma att ställas och ge konkreta svar.

Det vi kom fram till i vår undersökning är att det råder väldigt delade meningar om hur man ska bedriva planeringsarbetet. Den tydligaste skillnaden i resultatet var mellan de kommunala förskolorna och de privata. På de kommunala så önskade sig alla mer tid till planering, den fristående Montessoriförskolan såg sin planering som mer effektiv men önskade att den var lagd under arbetstid. Då vi endast har enkätsvar från tre förskolor så kan vi inte generalisera dessa resultat utan ser mönstret endast genom jämförelse med just dessa förskolor. Hur det ser ut vad det gäller organisationen av verksamheten skiljer det sig förstås från avdelning till avdelning i en och samma förskola. Det är upp till varje pedagog att se viktiga delar i barnens lärande och utveckling och på så sätt förhålla sig till detta, för att utifrån barnens förutsättningar kunna hjälpa dem till en vidare utveckling.

Tiden med barnen är förstås viktigt med tanke på vad vi som pedagoger erbjuder barnen i deras lärande eller kunskapandeprocess men till varje tillfälle måste det finnas en tanke bakom de olika teman som planeras eller sysslar med barnen. Till detta är planeringen en av den största tyngdpunkten för att kunna göra tiden med barnen mer utvecklande och framåt drivande för att i stort sett kunna erbjuda barnen bra möjligheter till lärande och utveckling. Det är olika saker som mer eller mindre påverkar den pedagogiska verksamheten

och för att kunna göra en del av helheten så måste de andra sakerna tas i beaktande som i stort sett är ömsesidig påverkade av varandra och utgör en helhet. Vad vi kunnat se här är att pedagogisk planering är viktig och inte bara att det planeras någonting utan att det skapas bättre förutsättningar för alla, för att i stort sett göra tiden med barnen mer effektivt och utvecklande. För att kunna erbjuda barnen de allra bästa möjligheterna till alla viktiga delar i deras utveckling måste det finnas kopplingar mellan olika komponenter som mer eller mindre är beroende av varandra och påverkar varandra.

Det är av stor vikt att planeringen ses som en beredskap inför arbetet med barn men det är också viktigt att belysa olika saker som i olika utsträckningar påverkar den pedagogiska planeringen. Detta för att kunna underlätta för alla parter och se väsentliga delar som i stort sett kan främja de flesta i den verksamheten som de ingår i. Vad vi kan poängtera är att planeringen inte bör ses endast som ett sätt att kunna göra någonting med barnen utan att den ses som något mycket mer, där man som pedagog utvecklas i sin yrkesroll samt att det skapas bättre förståelse för olika delar som ingår i verksamheten. Därför är det av stor vikt att se helheten och på så sätt kunna planera så gott det går och vi kan inte se verksamheten utan planering för att den strukturerar och underlättar vardagen med barnen. Men sist inte minst ger planeringen pedagogerna en bättre grund till att bygga verksamheten utifrån de utgångspunkter som klart och tydligt är formulerade i den läroplanen för förskolan (Lpfö98). Detta är något som våra förskolor ska grunda sig på och jobba efter och för att det ska vara så som läroplanen säger så måste det finnas möjligheter som gör att pedagogerna kan jobba utifrån detta. Vad vi vill säga är att en bra verksamhet förutsätter att det finns lagom tillräckligt med det som behövs för att kunna erbjuda goda möjligheter för att utveckla barnen och verksamheten i övrigt.

6. Diskussion

Under den här sista delen i arbetet kommer vi att diskutera våra egna tankar och hur dessa stämmer överens eller inte med tidigare forskning. Även hur vi ser på planeringsarbetet så som det borde vara, enligt oss, och hur det faktiskt verkar fungera ute i verksamheterna är något som vi kommer att diskutera. Då vi kommer från olika håll med olika erfarenheter så är det inte säkert att vi kommer att se på saker och ting på samma sätt, men det kan göra diskussionen desto intressantare och det får oss båda en möjlighet att reflektera över varför vi tycker och tror som vi gör. Naturligtvis kommer vi att använda oss av olika forskning för att lyfta fram våra åsikter och visa på varför vi ser på planeringen på det sätt som vi gör. Vi vill även berätta vad vi tror kan behövas för att göra vardagen lättare för alla dessa pedagoger som jobbar med våra små barn och försöker få tiden att gå ihop. Dock vill vi poängtera att vi inte tror att det finns något allrådande sätt som skulle lösa alla förskolors planeringstider och arbetssätt utan allt måste naturligtvis anpassas till varje enskild förskolas olika rutiner med mera. Dock kan vi kanske komma med några tankeställande tips och funderingar som kanske kan hjälpa någon att fundera på om det inte går att förbättra den situation som råder på just den arbetsplatsen. Självklart finns det säkert många ställen där allting rullar på bra och man inte ser något behov av att ändra något, men det kan ändå vara bra att veta att alla andra inte har det på samma sätt.

Under den här tiden som vi har haft att skriva detta arbete samt under resten av vår utbildning till lärare inom förskolan har vi fått många tankeställare. Praktikperioderna har låtit oss få upp ögonen för hur det faktiskt fungerar när man jobbar inom förskoleverksamheten. Att det är mycket som skall göras såsom, inskolningar, mat, vila, planeringar, föräldrarsamtal och så vidare gör att vi kan förstå att det ibland känns som att tiden inte riktigt räcker till och att man ibland måste prioritera bort vissa bitar för att hinna med andra. Den ekonomiska aspekten har också visat sig påverka mer än vad man tror. Bristen på vikarier, eller bristen på pengar för att ta in en vikarie, gör att flera pedagoger måste lägga sin planeringstid åt sidan för att istället ta hand om barngruppen då personalen är underbemannade. Även de olika krav som kommer utifrån har tagits upp i vår enkätundersökning. En pedagog som vi pratat med påpekar att mycket av planeringstiden går åt till att till exempel lära sig PIM, som är en datorkurs som alla pedagoger inom förskolan i vissa stadsdelar måste genomföra, även ifyllandet av frånvaro till försäkringskassor tar upp extra tid. Även om många små saker kanske inte tar så mycket tid att göra, så fylls det hela tiden på med nya, vilket gör att det i slutändan finns en hel massa extrauppgifter för pedagogerna att utföra på sin arbetstid som de egentligen inte hinner med, eller får extra betalt för.

Att det som Johansson (2003) framhåller, som nämnts tidigare i arbetet, att det måste finnas tid för reflektion och tid för att diskutera pedagogiska frågor, är något som vi förstås ser som något som endast kan gynna verksamheten. Det är väldigt bra att man lyfter fram en sådan aspekt, i det här fallet tiden, och att vara medveten om vad för slags påverkan den kan ge åt verksamheten, både när det gäller en upplevelse av brist på tid och där det inte gör det. Då vi har uppfattat det som att många pedagoger upplever att de inte hinner med allt som borde göras, så har vi även fått intrycket av (genom enkäterna) att det ses som något frustrerande och stressande. Vi har utifrån våra egna erfarenheter sett hur de återkommande inslag av brist på tid påverkar barnen i verksamheten. Vi har sett under flera av våra praktikperioder vilken skillnad det kan vara hos barnen när pedagogerna får tid att planera tillsammans i lugn och ro och när de inte har någon tid tillsammans. Detta är något vi tagit upp med de handledare vi

hade vid tillfället och de uttryckte själva att det blev ett bättre lugn bland barnen då hela arbetslaget fått tid tillsammans och att de själva fått mer tid till att hjälpa de barn som behöver lite extra stöd. Men som sagt är det olika faktorer som påverkar och gör att det blir så som det är, men en återkommande faktor från våra resultat är att alla önskar kunna få en bättre strukturerad planering under arbetstid. Vi själva vill bli mer medvetna om hur olika saker påverkar verksamheten samt vilka som drabbas mest. Att den pedagogiska planeringen blir en beredskap inför arbetet med barn, som Rosenqvist (1995) betonar, är förstås viktigt med tanke på vad för slags pedagogik man erbjuder barnen och vad den kan leda till. Detta ser vi som en huvudsak för att kunna erbjuda barnen de bästa möjliga förutsättningarna till utveckling. Att man själv som pedagog har insikten om vad man gör och varför samt vilka/vad som utvecklas, är något som gör att det skapas större förståelse för det som görs, vilket förstås kräver att alla i arbetslaget har möjlighet att diskutera det pedagogiska arbetet, enligt vår uppfattning.

I inledningen skrev vi om vikten av att kunna strukturera arbetet för att underlätta för planeringsarbetet. Precis som Rosenqvist(1995) skriver att man bör börja med en grovplanering för att sedan övergå till planeringar för kortare tider så håller vi med om att det är ett bra sätt att arbeta på. Vi har även sett i våra enkätsvar att de flesta pedagoger faktiskt jobbar på detta sätt, det vill säga att man börjar med en terminsplanering för att sedan planera veckovis. Vi tror att det också är lättare att hålla en röd tråd genom verksamheten om man går från helhet till delar för att sedan se på helheten igen.

Det gäller också att kunna prioritera vad som bör planeras först och vad som är viktigast. Eriksson (1988) lyfter fram att årsplaneringen är ett tillfälle att tillsammans i arbetslaget bestämma vad som är viktigast för den barngrupp som man har just nu. Dock anser vi att det är viktigt att kunna vara flexibel i sitt tänkande då man i början av ett år inte säkert vet hur gruppen kommer att se ut och hur den kommer att fungera. Barngrupperna ändras från år till år och kräver olika saker, genom att göra en grovplanering i början så kan man sedan anpassa de mer konkreta planeringarna efter barnen i efterhand. Därför är flexibilitet ett måste i arbetet som pedagog, och bra förberedelser hjälper till att hantera oförutsedda situationer och händelser. Vi anser att med en bra struktur och en bra grundplanering så kan man hantera det flesta situationer som kan uppstå under en dag på förskolan. Självklart är det bra att man har en helhetssyn, som Rosenqvist (1993) nämner, och att inte tappa fokus på vad det är barnen skall lära sig eller få uppleva. Med en gemensam helhetssyn i arbetslaget så skapar man tillsammans en bra översikt över hela verksamheten och på så sätt anser vi att man kan skapa en lugnare miljö för barnen, när alla jobbar åt samma håll. Vi anser att om det råder ett gemensamt förhållningssätt inom ett arbetslag så skapas det en röd tråd i verksamheten som främjar alla. Vi vill trycka på att vikten av reflektioner och diskussioner inom arbetslaget är viktigt för att det ger utrymme till att tillsammans utveckla verksamheten. Vi vill även påpeka att vi tycker att barnens och föräldrarnas inflytande också bör spela en roll i den pedagogiska verksamheten. Enligt vår enkätundersökning så finner vi att föräldrarna inte har så stor påverkan då det gäller verksamheterna. Om det beror på att föräldrarna åsikter inte är efterfrågade eller om det beror på något annat vet vi inte. Vi hoppas att föräldrarna vet att de har en viss rätt till inflytande enligt läroplanen (Lpfö98), men det är inte säkert att alla fått den informationen.

Då vi ställde frågor om teoretiska förankringar i verksamheterna i vår enkätundersökning, visade det sig att endast en av respondenterna nämnde att de jobbade sociokulturellt. Alla andra respondenter svarade att de utgick ifrån barnen eller att de inte visste riktigt men att de trodde att de fanns men att ingen diskuterade det. Detta tyckte vi var lite konstigt då synen på

lärande speglar pedagogernas förhållningssätt gentemot barnen. Vad vi försöker säga är att man i ett arbetslag bör vara överens om teoretisk förankring man har, även om inte alla har samma syn på lärande så behöver man ändå känna till varandras tankar. Vi menar inte att man måste bestämma att alla skall jobba efter det sociokulturella eller konstruktivistiska utan att alla borde vara medvetna om vilket sätt man själv och ens kollegor föredrar. Då vi har fått uppfattning att teorierna finns med, fast ingen pratar om dem och vad det beror på kan vi bara spekulera om. Claesson (2002) beskriver olika teorier och hur de har varit populär under olika tidsepoker, till exempel är den sociokulturella väldigt framstående idag. Eftersom pedagogerna ute i verksamheterna har jobbat olika länge så är det mycket möjligt att det kommer från olika teoretiska bakgrunder. Varför inte utnyttja alla dessa olika kunskaper och diskutera teorierna för att tillsammans komma fram till något gemensamt som fungerar bäst i den barngrupp som är just nu. Att utbyta kunskaper och erfarenheter med varandra anser vi vara ett bra sätt för att kunna utvecklas i sin yrkesroll och få nya idéer. Det gäller att vara villigt att samarbeta med andra, vara lyhörd för andras åsikter och villig att förändra på saker som inte fungerar, för att på så sätt skapa en bra grund för hela verksamheten. Vi har sett under vår utbildning att dessa egenskaper är grundläggande för att få ett fungerande arbetslag och en bra verksamhet.

Metoddiskussion

Något vi har märkt under arbetets gång är att saker och ting inte alltid går som man har tänkt sig. Det finns naturligtvis en del saker som vi hade kunnat göra annorlunda om vi fick chansen att börja om. En större sak hade varit att se till att få ut våra enkäter betydligt mycket snabbare än vi nu fick. Vi hade räknat med att pedagogerna på förskolorna inte skulle behöva mer än en vecka på sig att fylla i dem, vilket var en felberäkning från vår sida. Att det tog längre tid än vi tänkt att få svar på enkäterna tar vi som ytterligare ett tecken på att pedagogerna inte har speciellt mycket tid över, vi fick även höra att några av pedagogerna på förskola A tyckte att vissa frågor var för svåra och ”högskoleaktiga”. Kommentaren gällde först och främst frågan om teoretisk anknytning, (se bilaga 2). En anledning till varför det kan vara så kan vara att pedagogerna på förskola A inte har studerat Vygotskij och Piaget, då de som jobbar där inte alla är utbildade barnskötare eller förskollärare och då inte fått den teoretiska utbildningen. För att då vara lite kritiska till vår metodik kring arbetet så finns det några saker vi skulle kunna gjort annorlunda till nästa gång. Det första är naturligtvis tidsaspekten, att verkligen se till att vara ute i god tid, att ta sig tid att prata med pedagogerna innan de får enkäterna så att de verkligen vet vad de säger ja till, tror vi är viktigt. Även om vi informerade våra respondenter vad vårt arbete handlade om och vad vi behövde deras hjälp med så tror vi att det säkert hade kunnat klargöras tydligare. Vi har även märkt att en del frågor inte har blivit besvarade, eller troligtvis missförstådda, är också något som man i efterhand får fundera på varför det blev så. När man själv sitter som student och funderar över vilka frågor man skulle vilja ha svar på så är det lätt att man blir blind för hur världen utanför universitetet tänker. Vi som studenter har ju i drygt tre år gått igenom massa teorier, forskare och olika sätt att arbeta för att förbereda oss för den dag vi själva kommer ut i verkligheten, så att säga. Vi tänker kanske inte alltid på att de pedagoger som har jobbat i 20 – 40 år kanske inte har samma bakgrundkunskaper som oss. Hade vi fått göra om vår enkät så hade vi troligtvis antingen kortat ner frågorna eller gjort flervalsfrågor för att underlätta för den som skall svara på frågorna. Vi hade från början tänkt ta med intervjuer från några av pedagogerna som svarat på enkäterna för att få en djupare insikt, detta valde vi dock bort då vi missberäknade den tid som behövdes för fylla i enkäterna. Det hade varit väldigt intressant att få diskutera våra frågor med några av pedagogerna och är definitivt något att tänka för framtida undersökningar.

Fortsatt forskning

När det gäller vad vi skulle vilja göra om vi skulle ha fortsatt våra undersökningar kring ämnet planering så finns det mycket. En sak hade varit att kunna göra fortsatta studier med ett antal förskolor i form av intervjuer och olika typer av observationer och protokollförande. Att kunna studera ett antal förskolor under kanske ett års tid för att se hur de tänker när de lägger upp sitt terminsschema, månadsplanering och så vidare hade varit ett intressant projekt. Med utgångspunkt från de olika teorier som finns så ser vi också det som en intressant vinkel att dels se hur mycket planeringstid som varje arbetslag har, både enskilt och i grupp samt att kunna studera hur mycket pedagogerna utnyttjar sin planeringstid till effektiv planering eller hur mycket som försvinner varje vecka till andra aktiviteter. I teorin så har enligt våra undersökningar pedagogerna mellan 1-4 timmar planeringstid i veckan, hur mycket av den här tiden som används rent praktiskt till planering och hur mycket som går till annat tror vi är något som många inte tänker på. Genom att kunna lyfta fram hur mycket tid som faktiskt rent praktiskt används till planering så kanske det kan vara till hjälp för de olika rektorer med mera som finns ute i stadsdelar och kommuner. Vi tror att det kanske kan vara till hjälp som ett påtryckningsmedel för att visa att pedagoger inom förskolan idag kanske inte får tillräckligt betalt eller tillräckligt med tid för att utföra de sysslor som förväntas av dem.

Slutsats

Något vi sett genom våra undersökningar både genom enkäter och genom litteraturen så behövs planeringsarbetet, fler pedagoger eftersöker en bättre struktur i sin planering för att kunna göra den bättre. De anser alla att det mer eller mindre inte går att hålla på med en verksamhet som förskolan utan att planera vad som skall göras, förskolan är inte en plats endast för barnpassning utan en plats för barn att utvecklas. Läroplanerna och de olika pedagogiska inriktningarna som finns ute på förskolorna ligger oftast till grund för vad som planeras, dock verkar de flesta anse att de utgår mer ifrån barnen än något annat även om läroplaner med mera alltid finns med i bakhuvudet. Vi tror att de pedagoger som jobbar ute i våra förskolor samt vi som snart kommer ut i verksamheterna måste jobba mer på att få den tid vi behöver till att genomföra våra planeringar utan att behöva använda dem till massa andra saker. Att fortsätta att ta pengar ifrån skolan så att det inte finns möjligheter att ta in vikarier när någon blir sjuk, gör att barnen till slut blir lidande då det inte blir den välplanerade verksamhet som de förtjänar.

Något av det intressantaste som vi har fått reda på genom vår enkätundersökning är att det verkar som att pedagogerna inte diskuterar vissa aspekter som för oss känns som något grundläggande, nämligen vilket lärandeperspektiv pedagogerna har. Vi har genom vår utbildning fått lära oss att det är viktigt att veta vilken syn man själv har på lärande och på vilket sätt som väljs att jobba efter. Även om teorierna blandas i verksamheten så bör alla vara medvetna om ens eget och andras syn på lärande. Det intrycket vi har fått från våra enkäter är att de flesta förutsätter att alla har en teoretisk bakgrund men att det inte är något som diskuteras inom arbetslaget. Det verkar inte skilja sig så mycket mellan kommunal förskola och Montessoriförskola, inte heller inom de två kommunala vi frågat när det gäller den här frågan. En annan upptäckt som vi även fann intressant var att i stort sett alla respondenter svarade att de ville ha mer tid till planering, att de tycker att planering är viktig, men att de ofta inte har tid eller att den används till andra saker. Hur kan något som anses vara viktigt för verksamheten så lätt prioriteras bort? Det har vi tyvärr inget svar på. Detta är något som vi

tagit upp redan i inledningen där vi lyft vikten av att få tid till planering för att underlätta hanteringen av oförutsedda händelser.

Den frågeställning och de påståenden som vi ställt oss i början på detta arbete finns fortfarande kvar. Nej det är inte endast barnförvaring vi sysslar med i förskolan. Ja pengarna spelar en viktig roll då till exempel, vikarier inte kan tas in när någon blir sjuk vilket påverkar planeringen och visst ger tid för reflektion och planering en möjlighet att utvecklas i sin yrkesroll. Alla dessa saker i sina delar bildar tillsammans en helhet som säger att JA planeringen är viktig. Inte på det viset att den är viktigare än tiden med barnen på ett konkurrerande vis, utan att den är ett komplement, en del av helheten, ett verktyg för att göra tiden med barnen så effektiv som möjligt och för att kunna ge barnen den bästa möjligheten att få utvecklas på ett positivt sätt. Planeringen gör tiden med barnen roligare, mindre stressig och mer utvecklande för alla parter.

Referenser

Association Montessori International, AMI. (1929-) Hämtat 30 april 2009 från <http://www.montessori-ami.org/menu.htm>

Claesson, S (2002). *Spår av teorier i praktiken*. Lund: Studentlitteratur

Colnerud, G. & Granström, K. (2002). *Respekt för läraryrket – Om lärarens yrkesspråk och yrkesetik*. Stockholm: HLS Förlag.

Doverborg, E & Pramling Samuelsson, I. (2000). *Att förstå barns tankar- metodik för barnintervjuer*. Stockholm: Liber AB

Doverborg, E & Pramling Samuelsson, I. (2006). *Förskolebarn i matematikens värld*. Stockholm: Liber AB

Ellmin, R & Ellmin, B. (2003). *Att arbeta med portfolio – teori, förhållningssätt och praktik*. Stockholm: Förlagshuset Gothia AB

Eriksson, S. (1988). *Planering i förskola och Fritidshem*. I *Planera-Handla-Utveckla. En antologi om verksamhetsplanering inom barnomsorgen* (s. 45-62) . Stockholm: Socialstyrelsen och Utbildningsförlaget

Esaiasson, P, Gilljam, M, Oscarsson, H & Wängnerud, L. (2007). *Metodpraktikan – Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Nordstedts Juridik AB.

Johansson, E. (2003). *Möten för lärande. Pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan*. Kalmar: Skolverket

Kihlström, S. (1998). *Förskollärare – om yrkets pedagogiska innehåll*. Lund: Studentlitteratur

Knutsdotter Olofsson, Birgitta. (2003). *I lekens värld*. Stockholm: Liber AB

Lärarnas Riksförbund. (2008). *Läraryrket*. Stockholm

Läroplanen för förskolan. (Lpfö98) rev.2006. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Maria Montessori Institutet AB, MMI (2008-) Hämtat 30 april 2009 från <http://www.mmi-institutet.se/>

Patel, R. & Davidson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder – Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

Pramling Samuelsson, I & Sheridan, S. (1999). *Lärandets grogrund*. Lund: Studentlitteratur.

Rockström, M. & Jonasson, B. (1983). *Förskolans pedagogiska roll*. Upplaga 1:1 Malmö: Liber Förlag.

Rosenqvist, M. M. (1993). *Planeringsteori för förskolan*. Lund: Studentlitteratur.

Rosenqvist, M. (1995). *Planering av pedagogisk verksamhet*. Rapport 1995:1
Sektionen för humaniora och beteendevetenskap, Högskolan Falun Borlänge

Skollagen (1985) Hämtat 5 maj 2009 från
[http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&dok_id=SFS1985:1100&rm=1985
&bet=1985:1100](http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&dok_id=SFS1985:1100&rm=1985&bet=1985:1100)

Stukát, S (1998). *Lärares planering under och efter utbildningen*. (Göteborg Studies in
Educational Sciences 121). Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis

Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund:
Studentlitteratur.

Svenska Montessori Förbundet (1979) Hämtat 12 maj 2009 från
<http://www.montessoriforbundet.se/>

Trost, J. (2007). *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur.

Vallberg Roth, A (2002). *De yngre barnens läroplanshistoria*. Lund: Studentlitteratur

Bilagor

Bilaga 1 Informationsbrev

Hej

Vi är två studenter som läser sista terminen på Lärarutbildningen med inriktning mot tidigare åldrar i Göteborg. Vi håller just nu på och skriver vårt examensarbete och har riktat in oss på hur planeringsarbetet fungerar ute i förskoleverksamheten. Vi vill se hur man kan arbeta med planering på olika sätt och vad de olika sätten har för fördelar och nackdelar. Ett av syftena med vårt arbete är att se hur synen på planeringsarbetet ser ut, dels genom historien samt idag.

För att få bättre insyn hur planeringen fungerar i ”verkligheten” och hur man kan jobba med planering på olika sätt har vi sammanställt en enkät. Vi behöver er hjälp med att besvara enkäten så att vi får ett bra underlag.

Resultatet från vår enkätundersökning kommer vi att redovisa i vårt examensarbete. Alla svar är anonyma och varken namn på personal eller förskola kommer att anges i arbetet. Våra undersökningsgrupper kommer att refereras som Förskola A, B osv.

Det finns naturligtvis möjlighet att få ta del av det slutliga arbetet efter vår examination som är den 5 juni. Vill du ha en kopia av vårt arbete så kan du skicka en intresseanmälan via mail.

Tack på förhand

Bahira Muratovic
Frida Lindholm

bahiramuratovic@hotmail.com
fridalindholm@comhem.se

Bilaga 2 Enkätundersökning

Enkätundersökning Planering i förskolan

Ålder:

Kön:

Utbildning:

Arbetslivserfarenhet:

Ålder på barngruppen:

Vad är det första du tänker på när du hör ordet planeringsarbete?

Tidsaspekt

Hur många timmar planeringsarbete har du schemalagt i veckan?

Av dessa hur många är:

enskild planering?

arbetslagsplanering?

Hur mycket tid av den schemalagda planeringstiden används till planering?

Utnyttjar ni all er planeringstid?

Om inte, varför?

För hur lång tid framåt brukar ni planera för? Termin, månad, vecka, dag?

Teori

Har ni någon teoretisk förankring i ert planeringsarbete? Ex, sociokulturellt, konstruktivistiskt osv.

Anser du att läroplanerna spelar en stor roll i arbetet med planeringen?

Hur mycket används läroplanen i planeringsarbetet?

Har ni en officiell pedagogisk inriktning på er arbetsplats? (matematik, språk, Reggio Emilia, Montessori)

Utgår ni ifrån den när ni lägger upp ert planeringsarbete?

Vem har bestämt inriktning på er förskola?

Enskilt/Arbetslag

Brukar ni planera ensamma eller tillsammans i arbetslaget?

Vilka fördelar/nackdelar ser du med enskild kontra Arbetslagsplanering?

Enskild

Arbetslag

Är det någon som ansvarar för planeringen?

Vem och varför?

Praktiskt

Tycker du att planeringstiden används på ett effektivt sätt?

Hur mycket av det ni planerat, genomförs sedan rent praktiskt?

Om inte allt genomförs, isåfall varför?

Har ni något speciellt upplägg i ert planeringsarbete?

Om du hade fått bestämma, hur hade planeringsarbetet sett ut på din arbetsplats?

Dokumentation/Respons

Dokumenterar ni er planering?

På vilket sätt?

Hur mycket inflytande har rektor och/eller föräldrar när det gäller planeringsarbetet?

Hur mycket respons får ni från rektor och föräldrar angående planeringen?

Brukar ni reflektera över tidigare planering?

Använder ni detta för er framtida planering?

Anser ni att planeringsarbetet är en viktig del av verksamheten?

Varför/ Varför inte?

När ni planerar aktiviteter med barnen, finns det då oftast en grundtanke med det ni gör eller är det mycket som görs av gamla vanor?

Tack för ditt deltagande
Frida Lindholm
Bahira Muratovic